

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4787

[Total No. of Pages : 2

[5961]-SODL-240

S.Y. B.A.

ENGLISH

G-2-SEC1-A : Advanced Study of English Language
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10) **[10]**

- a) How many speech sounds are there in English Language?
- b) What is a syllable?
- c) Define Morphology.
- d) What is a zero morph?
- e) How does pidgin differ in meaning from creole?
- f) What is the meaning of code-switching?
- g) Identify the type of phrase: 'A girl'.
- h) State one point of difference between a simple and complex sentence.
- i) What is communication?
- j) What are the two types of antonyms?
- k) What is the maxim of manner?
- l) Identify the type of sentence: 'Go and Close the door!'.

Q2) Answer the following questions in 60-70 words each. (Any 5) **[25]**

- a) What is word accent? How does it differ from sentence accent?
- b) What is falling-tone? When is it used?
- c) What are prefixes and suffixes? Explain with the help of suitable examples.

P.T.O.

- d) What is a morpheme? Differentiate between free and bound morpheme.
- e) Write a note on how different dialects originated.
- f) What is 'register'? State its features.
- g) What are consonant sounds? What are the places of articulation for consonant sounds?

Q3) Answer the following questions in 60-70 words each. (Any 5) **[25]**

- a) What is an Adjective phrase? How is it different from an adverb phrase?
- b) What is a clause? Differentiate between co-ordinating conjunctions and sub-ordinating conjunctions.
- c) Differentiate between Homonymy and Polysemy.
- d) Discuss Lexical relations with suitable examples.
- e) What is pragmatics? Explain its significance.
- f) What are speech acts? What are the different kinds of speech acts.
- g) What is the co-operative principle? State its maxims.

Q4) Answer the following questions in about 150 words each. (Any 1) **[10]**

- a) What is a phrase? Explain the types of phrases.
- b) What are intonation patterns? State the uses of falling tone and rising tone.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4777

[5961]-SODL-230

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE2 - B : Sahityavichar Aani Sahityasamiksha

(साहित्यविचार आणि साहित्यसमीक्षा)

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- ‘शब्दार्थे सहितौ काव्यम्’ अशी साहित्याची व्याख्या कोणी केली आहे?
- साहित्याचे सर्वसमावेशक प्रयोजन कोणते आहे?
- ‘प्रतिभा ही वेडाची बहीण असते’ असे मत कोणी व्यक्त केले आहे?
- लेखक व वाचक यांच्या संवादाचे माध्यम कोणते आहे?
- विरेचन ही संकल्पना कोणी मांडली आहे?
- अपूर्ववस्तुनिर्माणक्षमप्रज्ञा ही व्याख्या कोणी केली आहे?
- टीका म्हणजे वाङ्मयासंबंधीचे वाङ्मय होय ही व्याख्या कुणाची आहे?
- कलावादाचा पुरस्कार कोणी केला आहे?
- वाचकाची भाषिक, साहित्यिक आणि सांस्कृतिक क्षमता कशामुळे वाढीस लागते?
- साहित्यकृतीचे नेमकेपणाने केलेल्या रसग्रहणाला काय म्हणतात?
- समीक्षकाचे कोणतेही दोन गुण सांगा.
- समीक्षकाने पाळावयाची कोणतेही दोन पथ्ये सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- मम्मतची प्रयोजने स्पष्ट करा.
- साहित्यिकाचे व्यक्तिमत्त्व विशद करा.
- साहित्य आणि समाज यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

P.T.O.

- ड) साहित्याची भाषा व व्यवहाराची भाषा यातील साम्य व भेद स्पष्ट करा.
- इ) समीक्षेची प्रयोजने स्पष्ट करा.
- य) साहित्यकृती आणि समीक्षक यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- र) ग्रंथपरिचय, ग्रंथपरीक्षण, ग्रंथसमीक्षा या घटकांच्या अधारे उपयोजित समीक्षेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) ललित साहित्यातून प्रकट होणारा वास्तव आणि कल्पित यांचा संबंध सांगा.
- ब) साहित्यनिर्मितीसाठी आवश्यक असणाऱ्या प्रतिभा, स्फूर्ती, कल्पना, चमत्कृती यांचे स्वरूप सांगा.
- क) लेखक, आशय व साहित्यप्रकार या अनुरोधाने शैलीचे स्वरूप साधार स्पष्ट करा.
- ड) साहित्यव्यवहारातील समीक्षेचे महत्त्व अधोरेखित करा.
- इ) साहित्यकृती आणि वाचक यांचा परस्परसंबंध सांगा.
- फ) आकलन आस्वाद व मूल्यमापन या मुद्द्यांच्या अधारे समीक्षेतील टप्प्यांचे विश्लेषण करा.
- य) भाषिक, साहित्यिक आणि सांस्कृतिक संकेत व मूल्यव्यवहार यावर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) व्यवहार भाषा, शास्त्रीय साहित्याची भाषा, ललित साहित्याची भाषा या मुद्द्यांच्या अधारे भाषेचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) समीक्षकाचे गुण सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4784

[5961]-SODL-237

[Total No. of Pages : 4

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE2-K : Society in India : Understanding Issues & Indian Society :
Understanding Issues
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) Write Definition of 'Minorities'.
- ii) What is 'Physical Violence'?
- iii) Write Definition of 'Human Trafficking'.
- iv) Explain the Meaning of 'Development'.
- v) Which are the Developmental Issues.
- vi) Write Definition of 'Displacement'.
- vii) What is 'Environment'?
- viii) Write the types of Poverty.
- ix) What is 'Old Age'?
- x) Write the Meaning of 'Sociology'.
- xi) Write the Definition of 'State'.
- xii) What is a 'Gender'?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the meaning and the Issues of Displacement.
- b) Explain the Economic Issues of Aged.
- c) Write the causes of Poverty.
- d) Write short note on Domestic Violence.
- e) Explain the Types of Pollution.
- f) Explain the Effects of Social Problems.
- g) Write about Structural Functional Theory of Social Problem.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the characteristics of Social Problem.
- b) Explain the reasons of Caste Inequalities.
- c) Explain the Aspects of Gender Discrimination.
- d) Explain the Role of State Government.
- e) Explain the Human Trafficking.
- f) Explain the Issues of Environmental Degradation.
- g) Explain the Issues of Youth.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Explain the Meaning and Impact of Sexual Violence.
- b) Explain the Causes of Poverty.

Total No. of Questions : 4]

PA-4784

[5961]-SODL-237

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE2-K : Society in India : Understanding Issues & Indian Society :

Understanding Issues

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- i) 'अल्पसंख्याकांची' व्याख्या लिहा.
- ii) 'शारीरिक हिंसाचार' म्हणजे काय?
- iii) 'मानवी तस्करी' व्याख्या लिहा.
- iv) 'विकासा' चा अर्थ स्पष्ट करा.
- v) विकासात्मक समस्या कोणत्या आहेत?
- vi) 'विस्थापना' ची व्याख्या लिहा.
- vii) पर्यावरण म्हणजे काय?
- viii) दारिद्र्याचे प्रकार लिहा.
- ix) 'वृद्धावस्था' म्हणजे काय?
- x) 'समाजशास्त्राचा' अर्थ लिहा.
- xi) 'राज्या' ची व्याख्या लिहा.
- xii) 'लिंगभाव' म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- अ) विस्थापन म्हणजे काय सांगून विस्थापनाची समस्या स्पष्ट करा.
- ब) वृद्धांची आर्थिक समस्या स्पष्ट करा.
- क) दारिद्र्याची कारणे लिहा.
- ड) कौटुंबिक हिंसाचारावर टीपा लिहा.
- इ) प्रदूषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) सामाजिक समस्येचे परिणाम स्पष्ट करा.
- य) सामाजिक समस्येच्या संरचनात्मक प्रकार्यवादी सिद्धांताविषयी लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- अ) सामाजिक समस्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) जातीय विषमतेची कारणे स्पष्ट करा.
- क) लिंगभेदाचे आयाम स्पष्ट करा.
- ड) राज्यशासनाची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) मानवी तस्करी स्पष्ट करा.
- फ) पर्यावरण जहासाची समस्या स्पष्ट करा.
- य) तरुणांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही 1)

[10]

- अ) लैंगिक हिंसाचाराचा अर्थ सांगून लैंगिक हिंसाचाराचे परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4750

[Total No. of Pages : 2

[5961]-SODL-201

S.Y.B.A.

**CC - A : COMPULSORY ENGLISH
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 10 out of 12 from the following.

[10]

- a) What does the effectiveness of a speech depends on?
- b) When and where was Seathl born?
- c) What is the core of Chief Seathl's speech?
- d) Name any two famous literary creations of Rabindranath Tagore.
- e) What examples of 'Pied Beauty' has the poet provided in the poem.
- f) Who wrote the story 'The Lottery Ticket'?
- g) When and where was 'The Chicago Speech' delivered?
- h) Saki is the pen name of which writer?
- i) Surekha waters the flowers daily.
(change into passive voice)
- j) A glass of milk was drunk by Shiv everyday.
(change into active voice)
- k) He promised, 'I Will be there'.
(change into indirect speech)
- l) State any one famous idiom.

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 out of 7 from the following. **[25]**

- a) Write a short note on Rabindranath Tagore as a writer.
- b) Briefly discuss the significance of the story 'The Verger'.
- c) Critically examine Sarojini Naidu's poem 'The Palanquin Bearers'.
- d) Comment on the poem 'Pied Beauty'.
- e) Differentiate between Direct and Indirect speech.
- f) Describe leadership and leadership styles.
- g) Comment on the importance of leadership skills.

Q3) Attempt any 5 out of 7 from the following. **[25]**

- a) Write a short note on humour used in Saki's 'The open window'.
- b) Critically analyse anton Chekov's short story 'The Lottery Ticket'.
- c) Why is it better to laugh and be Merry? Comment.
- d) What advice do the bird give their little once at the end of the poem 'The Rock and The Bubble'?
- e) Explain comparative degree of comparison with examples.
- f) How to manage time? Comment.
- g) Write a short note on decision making skill.

Q4) Attempt any 1 out of 2 from the following. **[10]**

- a) Critically comment on the characters used by Rabindranath Tagore in the story 'The Home coming'.
- b) Analyse the poem 'The Rock and The Bubble by Louisa May Alcott.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4751

[5961]-SODL-203

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

Bhashik Koushalya Vikas Aani Adhunik Marathi Sahitya Prakar

Kadambari Aani Lalitgadya

(2019 Pattern) (CC-B)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) भाषा हे समाजाच्या कशाचे माध्यम आहे?
- ii) भाषा ही कशाने बनलेली आहे?
- iii) भारतातील प्रादेशिक भाषांसाठीचे टंक मुद्रित करण्यासाठी कशाचा वापर केला जातो.
- iv) संतांनी कोणत्या प्रकारच्या रचना केल्या आहेत?
- v) कादंबरी हा कोणत्या प्रकारचा गद्य वाङ्मयप्रकार आहे?
- vi) 'श्रीमानयोगी' ही कादंबरी कोणी लिहिली आहे?
- vii) विश्वनाथ हा कोणत्या जिल्ह्यात राहणारा आहे?
- viii) कॅप्टन मिनू खंबाटा हे मॅकॉनिकल ट्रान्सपोर्ट मध्ये कोणत्या पदावर काम करीत होते?
- ix) लेफ्टनंट कर्नल राईट हे टास्क फोर्समध्ये कोणत्या पदावर काम करीत आहेत?
- x) विश्वनाथ आणि उमा यांची भेट कोणत्या ठिकाणी होते?
- xi) वुड्स सागवानांच्या रोपांची लागवड कोणत्या जंगलात/पर्वतांवर करतो?
- xii) 'सहावे सुख' हा ललित लेख कोणी लिहिला आहे?

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) ललित गद्य वाङ्मय प्रकाराचे घटक कोणते?
- ब) ललित गद्य वाङ्मय प्रकाराचे प्रकार कोणते आहेत?
- क) 'ग्रंथमित्र' या लेखात शांता शेळके यांनी कोणते विचार मांडले आहेत?
- ड) मारूती चित्तमपल्ली यांनी 'अरणी' या लेखामधून कशाचे चित्रण केले आहे?
- इ) गूगल कलासरूमचा उपयोग सांगा?
- फ) 'रारंग ढांग' या कादंबरीतील पात्रांचा परिचय करून द्या.
- य) 'रारंग ढांग' या कादंबरीचे वेगळेपण सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) युनिकोड म्हणजे काय? व त्याचे स्वरूप सांगा.
- ब) कादंबरी वाङ्मयप्रकाराचे घटक सांगा.
- क) कादंबरी वाङ्मयाचे प्रकार लिहा.
- ड) रारंग ढांग या कादंबरीचे कथानक लिहा.
- इ) गूगल साधनांचा अध्ययनातील वापर याचे स्वरूप लिहा?
- फ) श्री निवास विनायक कुलकर्णी यांनी लिहिलेल्या 'कोरडी भिक्षा' या लेखाचे वेगळेपण लिहा.
- य) मारूती चित्तमपल्ली यांच्या 'अरणी' या ललितगद्य लेखाचे कथानक लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) कादंबरी वाङ्मयाची वाटचाल सविस्तर लिहा.
- ब) ललित गद्य या वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4752

[5961]-SODL-204

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-C : आधुनिक काव्य, कहानी और आधुनिक हिंदी व्यंग्य साहित्य तथा
व्यावहारिक हिंदी
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
 - 3) 5 (पाँच) अंको के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए।
 - 4) 10 (दस) अंको के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्ही 10 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) 'नाच' कविता के कवि कौन हैं?
- ii) सर्वेश्वरदयाल सक्सेना जी के किस काव्यसंग्रह को साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त हुआ है?
- iii) हरिश के मित्र का नाम क्या है?
- iv) फौजी जीवन के यथार्थ का चित्रण किस कहानी में हुआ है?
- v) हिंदी में कुल कितने कारक हैं?
- vi) 'संक्षेपण' शब्द का अंग्रेजी अनुवाद क्या है?
- vii) बापू के तीनों बंदर कितने साल जिंएंगे?
- viii) गंगानाथ और बुढऊ किस कविता के चरित्र हैं?
- ix) लतीफ़ घोषी का असली नाम क्या है?
- x) ज्वालाप्रसाद किस राज्य के मुख्यमंत्री थे?
- xi) पल्लवन किसे कहते हैं?
- xii) साक्षात्कार के प्रमुख तत्व कितने हैं?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) अज्ञेय के कृतित्व का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- ब) 'सलाम' कहानी का उद्देश्य लिखिए।
- क) मन्नु भंडारी की प्रमुख रचनाओं का परिचय दीजिए।
- ड) कारक किसे कहते हैं?
- इ) 'विद्वान लोग' कविता में विद्वानों की कौन-सी विशेषताएँ चित्रित हुई हैं?
- फ) ज्वालाप्रसाद का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- य) पल्लवन की परिभाषाएँ लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) 'एकलव्य से संवाद' कविता में आदिवासी समुदाय का चित्रण किस प्रकार हुआ है?
- ब) कमलेश्वर के कृतित्व का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- क) काका हाथरसी के कविताओं की विशेषताएँ लिखिए।
- ड) संक्षेपण के प्रकार विशद कीजिए।
- इ) 'प्रेम की बिरादरी' कहानी का उद्देश्य लिखिए।
- फ) 'अफसर' कहानी के माध्यम से शरद जोशी ने क्या संदेश दिया है?
- य) रोजेटा स्टोन ऑप की जानकारी दीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) 'छावनी में बेघर' कहानी की समीक्षा कीजिए।
- ब) नागार्जुन की काव्यगत विशेषताओं को विस्तृत रूप से स्पष्ट कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4753

[5961]-SODL-205

S.Y.B.A.

HISTORY

CC-E : History of the Marathas (1630-1818)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in a sentence each (any 10).

[10]

- i) Who is Shahaji.
- ii) What is meant by chauth.
- iii) Who signed the treaty of Purandar.
- iv) Who was the mother of Chh. Sambhaji.
- v) What is the year of IInd Anglo - Maratha war.
- vi) Who was the party involved IIIrd Battle of Panipat.
- vii) Name the birth place of Chh. Shivaji.
- viii) Who was Aurangzeb.
- ix) Who was the Peshwa during the IIIrd Battle of Panipat.
- x) What is the work of Kulkarni.
- xi) What is the duty of Amatya.
- xii) What meant by Mansab.

P.T.O.

Q2) Answer any 5 of the following 7 questions in 50-100 words. **[25]**

- a) Explain the strategy of Gunilla warfare.
- b) Details of Radha Madhav vilas champu.
- c) Write any 3 causes of IIIrd Battle of Panipat.
- d) Military administration during the period of Chh. Shivaji.
- e) Give the details of treaty of Salbai.
- f) Result the battle of Khed.
- g) Explain the importance of Barbhai council.

Q3) Write short note on any 5 of the following. **[25]**

- a) Ist sack of Surat.
- b) Sabhasad Bakhar.
- c) What were the main revenue sources during the Chh. Shivaji.
- d) Achivement of Chh. Rajaram.
- e) Ist Anglo - Maratha war.
- f) Balaji Vishwanath.
- g) Treaty of Surat.

Q4) Answer the following questions in 150 to 200 words (any one). **[10]**

- a) Discuss in detail the achivements of Chh. Shivaji.
- b) Explain the causes of IIIrd Battle of Panipat.

Total No. of Questions : 4]

PA-4753

[5961]-SODL-205

S.Y.B.A.

HISTORY

CC-E : History of the Marathas (1630-1818)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- i) शहाजी कोण होते?
- ii) चौथे म्हणजे काय?
- iii) पुरंदरचा तह कोणामध्ये झाला?
- iv) छत्रपती संभाजी महाराजांच्या आईचे नाव काय होते?
- v) दुसरे इंग्रज-मराठा युद्ध कधी झाले?
- vi) तिसरे पानिपतचे युद्ध कोणामध्ये झाले आहे?
- vii) छत्रपती शिवाजी महाराजांचा जन्म कुठे झाला.
- viii) औरंगजेब कोण होता?
- ix) तिसऱ्या पानिपत युद्धावेळी पेशवा कोण होते?
- x) कुलकर्णी यांचे काम काय होते?
- xi) अमात्याची जबाबदारी कुठली होती?
- xii) मनसब म्हणजे काय?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दात लिहा.

[25]

- अ) गनिमी कावा युद्धाचे तंत्र सांगा.
- ब) राधा माधव विलास चंपु या बद्दल लिहा.
- क) तिसऱ्या पानिपत युद्धाची कुठलीही तीन कारणे सांगा.
- ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे लष्करी प्रशासना बद्दल लिहा.
- इ) सालाबाई तहाबद्दल सविस्तर लिहा.
- फ) खेड युद्धाचे परिणाम सांगा.
- य) बारभाई मंडळाचे महत्त्व सांगा.

प्र.3) खालील सात पैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा.

[25]

- अ) पहिली सुरत लुट
- ब) सभासद बखर
- क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळात करउत्पन्नाचे महत्वाचे साधन कोणते होते?
- ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे लष्करी प्रशासनाची माहिती लिहा.
- इ) पहिले इंग्रज - मराठा युद्ध
- फ) बाळाजी विश्वनाथ
- य) सुरतचा तह

प्र.4) खालील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे मराठा साम्राज्य उभारणीतील योगदान स्पष्ट करा.
- ब) तिसऱ्या पानिपत युद्धाची कारणे सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4754

[5961]-SODL-206

S.Y.B.A.

ECONOMICS

CC-G : Financial System
(CBCS 2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence each. **[10]**

- a) What is financial system?
- b) What is meant by commercial bank?
- c) What is the full form of RRB?
- d) What does FEMA stand for?
- e) State the meaning of term Liquidity?
- f) What is meant by 'Capital Market'?
- g) When was life insurance of India (LIC) Formed?
- h) Who is the current governor of RBI?
- i) What do you mean by repo rate?
- j) What is statutory liquidity ratio (SLR)?
- k) What is the full form of SEBI?
- l) What is leasing?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in 50-100 words. **[25]**

- a) Differentiate between loan and advances.
- b) Explain the primary functions of a financial market.
- c) Discuss the supervisory functions of the RBI.
- d) State the main functions of SEBI.
- e) Explain the functions of Asian development Bank.
- f) Write a short note on floor trading system.
- g) Discuss the objectives of international monetary fund (IMF).

Q3) Answer any five of the following questions in 50-100 words. **[25]**

- a) How can the financial system accelerate economic development of a country?
- b) What are some of the problems faced by regional rural banks?
- c) Write a short note on capital market?
- d) Explain the history of stock exchange in India.
- e) What are the objectives of monetary policy?
- f) Analyse the role of SEBI in the secondary market.
- g) Examine the primary functions of commercial bank.

Q4) Answer any one of the following questions in 150-200 words. **[10]**

- a) Critically examine the role of financial system in economic development of a country.
- b) Analyse the problems faced by the cooperative banks and the measures taken to improve the situation.

Total No. of Questions : 4]

PA-4754

[5961]-SODL-206

S.Y.B.A.

ECONOMICS

CC-G : Financial System

(CBCS 2019 Pattern))

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालील पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) वित्त व्यवस्था म्हणजे काय?
- ii) व्यापारी बँक म्हणजे काय?
- iii) RRB चे पूर्ण रूप काय ते सांगा?
- iv) FEMA चे पूर्ण रूप लिहा.
- v) 'तरलता' या शब्दाचा अर्थ सांगा.
- vi) 'भांडवली बाजार' म्हणजे काय?
- vii) 'भारतीय आयूर्विमा निगम' (LIC) ची स्थापना केंव्हा झाली?
- viii) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे सध्याचे गवर्नर कोण आहेत?
- ix) 'रेपो दर' म्हणजे काय?
- x) 'वैधानिक तरलता प्रमाण' म्हणजे काय?
- xi) सेबी (SEBI) चे पूर्ण रूप सांगा.
- xii) लिझिंग (भाडेपट्टा) म्हणजे काय?

प्र.2) खालील पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 - 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) कर्ज (Loan) आणि आगाऊ रकमा (Advances) यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) वित्तीय बाजाराची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा.
- क) रिझर्व्ह बँकेची पर्यवेक्षणाबाबतची कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) सेबी ची मुख्य कार्ये सांगा.
- इ) आशियाई विकास बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) 'फ्लोअर ट्रेडिंग प्रणाली' वर टिप लिहा.
- य) 'आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची उद्दिष्टे' यावर चर्चा करा.

प्र.3) खालील पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 - 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) वित्तीय प्रणाली देशाच्या आर्थिक विकासाला कशा प्रकारे चालना देऊ शकते ते स्पष्ट करा.
- ब) प्रादेशिक ग्रामिण बँकांना कोणकोणत्या समस्यांचा सामना करावा लागतो ते सांगा.
- क) 'भांडवली बाजार' यावर टिप लिहा.
- ड) भारतीय रोखे बाजाराचा इतिहास सांगा.
- इ) मौद्रिक धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.
- फ) सेबी च्या दुय्यम बाजारातील भूमिकेचे विश्लेषण करा.
- य) व्यापारी बँकांच्या प्राथमिक कार्यांचा आढावा घ्या.

प्र.4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 - 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) वित्तीय प्रणालीचे देशाच्या आर्थिक विकासातील भूमिकेचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- ब) सहकारी बँकांना सामना कराव्या लागणाऱ्या समस्या व त्यावरील उपाययोजना यांचे विश्लेषण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4755

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-207

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-H : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Ten out of Twelve of the following.

[10×1=10]

- i) What is the subject matter of political science?
- ii) Who known as the father of political science?
- iii) Normative approach of politics concerned with _____.
- iv) How many countries are the members of SAARC?
- v) Give Abraham Lincoln's definition of democracy.
- vi) What is liberty?
- vii) In which year U.N. was founded?
- viii) What is the full form of NATO?
- ix) An ideology of fascism was originated in which country?
- x) Mention two types of Rights?
- xi) Give two names of MNC's.
- xii) What is nationalism?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven of the following.

[5×5=25]

- a) Explain the nature of political science.
- b) What is empirical approach.
- c) What is the meaning and role of civil society.
- d) Discuss features of representative democracy.
- e) Write a short note on EU.
- f) Explain the concept of Nationalism.
- g) Discuss the term participatory democracy.

Q3) Attempt any five out of seven of the following.

[5×5=25]

- a) Explain the scope of political science.
- b) Discuss the normative approach of political science.
- c) Write a short note on SAARC.
- d) Discuss two types of Rights in detail.
- e) Explain the meaning of the term market.
- f) Explain the basic elements of socialism.
- g) Discuss the concept of Equality.

Q4) Attempt any one out of two of the following.

[1×10=10]

- a) Explain the elements of state in detail.
- b) Describe the concept of Justice.

Total No. of Questions : 4]

PA-4755

[5961]-SODL-207

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-H : An Introduction to Political Science

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- i) राज्यशास्त्र विषयाचा अभ्यासविषय काय आहे?
- ii) राज्यशास्त्राचा जनक म्हणून कोणास ओळखले जाते?
- iii) राज्यशास्त्राचा आदर्शवादी दृष्टिकोन वर भर देतो.
- iv) 'सार्क' च्या सदस्य देशांची संख्या किती आहे?
- v) अब्राहम लिंकनने केलेली लोकशाहीची व्याख्या लिहा.
- vi) स्वातंत्र्य म्हणजे काय?
- vii) संयुक्त राष्ट्र संघटनेची स्थापना कधी झाली?
- viii) 'नेटो' (NATO) चे पूर्ण नाव काय?
- ix) 'फॅसिझम' या विचारधारेचा जन्म कोणत्या देशात झाला?
- x) हक्कांचे दोन प्रकार लिहा.
- xi) दोन बहुराष्ट्रीय पक्षांची नावे लिहा.
- xii) 'राष्ट्रवाद' म्हणजे काय?

प्र.2) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) राज्यशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) अनुभवजन्य दृष्टिकोन म्हणजे काय?
- क) 'नागरी समाज' याचा अर्थ व भूमिका काय आहे?
- ड) प्रातिनिधिक लोकशाहीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- इ) युरोपीय महासंघावर टिप लिहा.
- फ) 'राष्ट्रवाद' हि संकल्पना स्पष्ट करा.
- य) सहभागी लोकशाही या संकल्पनेची चर्चा करा.

प्र.3) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) राज्यशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) राज्याशास्त्राच्या आदर्शवादी दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
- क) 'सार्क' वरती टिप लिहा.
- ड) हक्कांच्या दोन प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.
- इ) 'बाजारपेठ' (Market) या संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- फ) समाजवादाचे मूलभूत घटक स्पष्ट करा.
- य) 'समतेच्या' संकल्पनेची चर्चा करा.

प्र.4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) राज्यसंस्थेचे घटक सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ब) 'न्याय' या संकल्पनेचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4756

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-208

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-J : District Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any 10 out of 12 of the following

[10×1=10]

- i) Write meaning of District administration.
- ii) Mention any two elements of District administration.
- iii) State meaning of the concept 'Law and Order'.
- iv) What is the main function of District Magistrate?
- v) Write any two types of revenues.
- vi) When does the revenue year starts?
- vii) What is the basic element of revenue - administration?
- viii) Write any two eligibility criterias of the post 'police patil'.
- ix) Who is the administrative head of police administration in state?
- x) Who appoints district judges?
- xi) Who is the ex-officio chairperson of district planning committee?
- xii) Write any two eligibility criteria's of Tahsil (Taluka) judges.

Q2) Attempt any five out of seven of the following

[5×5=25]

- a) Write history of district administration in brief.
- b) Write importance of district administration in brief.

P.T.O.

- c) State powers of district collector.
- d) Principles of Law and Order.
- e) Explain functions of Tahsildar.
- f) Write functions of superintendent of police.
- g) Write powers of District court.

Q3) Attempt any five out of seven of the following. **[5×5=25]**

- a) Explain the nature of functions of the District collector.
- b) Explain the structure of Law and Order.
- c) Write about the functions of Talathi in Revenue administration.
- d) Write about functions of Local crime branch.
- e) State functions of Taluka (Tahsil) court.
- f) Write a short note on Jail Administration
- g) Discuss about District planning.

Q4) Attempt any one out of two of the following. **[1×10=10]**

- a) Explain the importance of police administration in detail.
- b) Explain the elements of District administration

* * *

Total No. of Questions : 4]

PA-4756

[5961]-SODL-208

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC- J : District Administration

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- i) जिल्हा प्रशासनाचा अर्थ लिहा.
- ii) जिल्हा प्रशासनाचे कोणतेही दोन घटक लिहा.
- iii) 'कायदा व सुव्यवस्था' संकल्पनेचा अर्थ लिहा.
- iv) जिल्हा दंडाधिकाऱ्याचे प्रमुख कार्य काय असते?
- v) महसुलाचे दोन प्रकार लिहा.
- vi) महसुल वर्ष कधी सुरु होते?
- vii) महसुल प्रशासनातील पायाभूत घटक कोणता?
- viii) पोलीस पाटील पदासाठीचे दोन पात्रता नियम लिहा.
- ix) राज्यातील पोलीस प्रशासनाचे प्रशासकीय प्रमुख कोण असतात?
- x) जिल्हा न्यायाधीशांची नेमणूक कोण करते?
- xi) जिल्हा नियोजन समितीचे पदसिद्ध अध्यक्ष कोण असतात?
- xii) तालुका न्यायाधीशांच्या पात्रतेचे दोन निकष लिहा.

प्र.2) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचा इतिहास थोडक्यात लिहा.
- ब) जिल्हा प्रशासनाचे महत्त्व थोडक्यात लिहा.

- क) जिल्हाधिकाऱ्याचे अधिकार लिहा.
- ड) कायदा सुव्यवस्थेची तत्वे स्पष्ट करा.
- इ) तहसीलदाराचे कार्य स्पष्ट करा.
- फ) पोलीस अधीक्षकाची कार्ये लिहा.
- य) जिल्हा न्यायालयाचे अधिकार लिहा.

प्र.3) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) जिल्हाधिकाऱ्यांच्या कार्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) कायदा व सुव्यवस्थेची यंत्रणा स्पष्ट करा.
- क) तलाठी यांचे महसुल प्रशासनातील कार्य लिहा.
- ड) स्थानिक गुन्हे शाखेचे कार्य लिहा.
- इ) तालुका न्यायालयाचे कार्य सांगा.
- फ) कारगृह प्रशासनावर टिप लिहा.
- य) जिल्हा नियोजनाविषयी चर्चा करा.

प्र.4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) पोलीस प्रशासनाचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) जिल्हा प्रशासनाचे घटक स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4757

[5961] - SODL -209

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

CC - L : Health Psychology & Positive Psychology
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer following questions in one sentence.(any Ten)

[10×1=10]

- i) Define health psychology.
- ii) What are the objectives of health psychology?
- iii) Name the stages of General Adaptation syndrome.
- iv) What is emotional focused coping?
- v) What is the nature of COVID - 19?
- vi) What is accident?
- vii) Define positive psychology.
- viii) Define well-being.
- ix) What is the basis of hedonic happiness?
- x) Name any five common positive emotions.
- xi) What is virtue?
- xii) What is meaningful life?

Q2) Answer any five of the following in about 100 to 150 words

[5×5=25]

- a) Explain skills required for remaining healthy.
- b) State the problems faced by health psychology.

P.T.O.

- c) State the intra personal sources of stress.
- d) Explain problem focused coping.
- e) Discuss psychological issues in chronic illness.
- f) Discuss reasons for type II Diabetes.
- g) Describe major chronic health problems.

Q3) Write Any five shorts notes.

[5×5=25]

- a) Write short note on subjective well - being
- b) State major types of well - being
- c) Explain positive effects of traumatic events or situation.
- d) Eloborate 'Broden & Build' theory.
- e) Eloborate significant elements of Ryff 's scale.
- f) State the relationship of five factor model of personality and happiness.
- g) Briefly Discuss different perspectives of resilience.

Q4) Answer any one the following in about 200 to 250 words.

[1×10=10]

- a) Discuss health promoting behaviour.
- b) Explain the major fields of positive psychology.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PA-4757

[5961] - SODL -209

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

CC - L : Health Psychology and Positive Psychology

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10×1=10]

- i) आरोग्य मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ii) आरोग्य मानसशास्त्राची प्रमुख उद्दिष्ट्ये एकोणती?
- iii) सामान्य प्रतियोजन संलक्षणाच्या पायऱ्यांची नावे लिहा.
- iv) भावना केंद्रित साधक वर्तन म्हणजे काय?
- v) कोविड -19 आजाराचे स्वरूप काय आहे?
- vi) अपघात म्हणजे काय?
- vii) सकारात्मक मानसशास्त्राची व्याख्या द्या.
- viii) खुशालीची व्याख्या लिहा.
- ix) चंगळवादी समाधानाचे मुळ कोणते?
- x) कोणत्याही पाच सकारात्मक भावनांची नावे लिहा.
- xi) सद्गुण म्हणजे काय?
- xii) अर्थपूर्ण जीवन म्हणजे काय?

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 ते 150 शब्दात लिहा.

[5×5=25]

- अ) निरोगी राहण्यासाठी आवश्यक असणारी कौशल्ये स्पष्ट करा.
- ब) आरोग्य क्षेत्रातील समस्या स्पष्ट करा.

- क) ताणाची व्यक्ती अंतर्गत उगमस्थाने स्पष्ट करा.
- ड) समस्या केंद्रीत साधक वर्तन स्पष्ट करा.
- इ) दिर्घकालीन आजारांमुळे उद्भवणाऱ्या मानसिक समस्यांची चर्चा करा.
- फ) मधूमेहाच्या प्रकार दोन ची कारणे कोणती ते स्पष्ट करा.
- य) महत्वाच्या दिर्घकालीन आरोग्य समस्यांचे वर्णन करा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच टिपा लिहा.

[5×5=25]

- अ) 'व्यक्तीनिष्ठ खुशाली' या विषयी टिप लिहा.
- ब) खुशालीचे मुख्य प्रकार स्पष्ट करा.
- क) क्लेशदायक घटना वा प्रसंगाचे सकारात्मक परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) 'ब्रॉडन व बिल्ड' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- इ) रिफच्या चाचणीमधील महत्वाच्या घटकांची चर्चा करा.
- फ) व्यक्तिमत्त्वाच्या पंचघटक प्रारूप व आनंदीवृत्ती यातील संबंध स्पष्ट करा.
- य) स्थितीस्थापकत्वाच्या विविध दृष्टीकोनांविषयी थोडक्यात चर्चा करा.

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा.

[1×10=10]

- अ) आरोग्य सुधार घडविणाऱ्या वर्तनाविषयी चर्चा करा.
- ब) सकारात्मक मानसशास्त्राची मुख्य क्षेत्रे स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4758

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-211

S.Y. B.A.

CC-M : PRACTICES IN EDUCATION
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *It is compulsory to solve all questions.*
- 2) *Word limit for 5 marks question is 50 to 100 words.*
- 3) *Word limit for 10 marks questions in 100 to 200 words.*
- 4) *The numbers on the right side represent the marks.*

Q1) Write the answer in one sentences (any ten) :

[10]

- a) What do you mean by AICSE?
- b) What was the recommendation of Tarachand committee, 1948?
- c) What is the primary function of Education?
- d) What are the categories of cultural change?
- e) Define Inclusive Education.
- f) What is the basis of equality according to the international human rights law?
- g) What do you mean by curriculum?
- h) What is student / learner centred curriculum?
- i) What do you mean by management?
- j) When did the NCERT established?
- k) What is Information and Communication Technology (ICT)?
- l) Which means of Social Media used in Education?

Q2) Write answers in short (any five) :

[25]

- a) Write a short note - Secondary Education under Five-year plans.
- b) Write a short note - Role and Function of School in Developing National Integration.

P.T.O.

- c) State any Five benefits of Inclusive Education.
- d) Explain in short about Parent Teacher Association (PTA).
- e) Explain the importance of curriculum.
- f) Write a short note on Functions of NCERT.
- g) Explain the concept of ICT with the help of any two definitions.

Q3) Write answers in short (any five) : [25]

- a) Explain the aims of secondary education according to National Education Policy?
- b) What are the general functions of schools?
- c) Mention any five characteristics of the 'MORE' theory of Inclusive Education.
- d) Explain the functions of school in developing character of students.
- e) Explain the concept of constructivism.
- f) Explain the functions of Block Education Officer.
- g) Which changes occurs due to ICT in Education, Explain it.

Q4) Write the answer of any one, in detail : [10]

- a) Which are the problems in Secondary Education and explain remedial measures to overcome these problems?
- b) Explain the objectives & functions of SCERT.

Total No. of Questions: 4]

PA-4758

[5961]SODL-211

S.Y. B.A.

CC-M : शिक्षणातील उपक्रम

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) 5 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 50 ते 100 शब्द एवढी आहे.
- 3) 10 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 100 ते 200 शब्द एवढी आहे.
- 4) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा (कोणतेही दहा) :

[10]

- अ) AICSE म्हणजे काय?
- ब) ताराचंद समिती (1948) ची शिफारस काय होती?
- क) शिक्षणाचे प्राथमिक कार्य काय आहे?
- ड) सांस्कृतिक बदलाच्या श्रेणी काय आहेत?
- इ) सर्व समावेशक शिक्षणाची व्याख्या लिहा.
- फ) आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकार कायदानुसार समानतेचा आधार काय आहे?
- य) अभ्यासक्रम म्हणजे काय?
- र) विद्यार्थी / अध्ययनार्थी केंद्रीत अभ्यासक्रम म्हणजे काय?
- ल) व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- व) NCERT ची स्थापना कधी करण्यात आली.
- श) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान (ICT) म्हणजे काय?
- स) शिक्षणात कोणत्या समाज माध्यमांचा (Social Media) वापर केला जातो?

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) टिप लिहा - पंचवार्षिक योजनांतर्गत माध्यमिक शिक्षण.
- ब) टिप लिहा - राष्ट्रीय एकात्मता विकसित करण्यामध्ये शाळेची भूमिका आणि कार्य.
- क) सर्वसमावेशक शिक्षणाचे कोणतेही पाच फायदे लिहा.
- ड) पालक शिक्षक संघाची थोडक्यात माहिती लिहा.
- इ) अभ्यासक्रमाचे महत्त्व लिहा.
- फ) टिप लिहा - NCERT ची कार्ये.
- य) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहून संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा?
- ब) शाळांची सामान्य कार्ये कोणती?
- क) सर्वसमावेशक शिक्षणाच्या 'अधिक' सिद्धांताच्या कोणत्याही पाच वैशिष्ट्यांचा उल्लेख करा.
- ड) विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्य विकासात शाळेची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) ज्ञानरचनावादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) गट शिक्षण अधिकारी यांचे कार्ये लिहा.
- य) ICT मुळे शिक्षण प्रक्रियेत कोणते बदल झाले आहे, ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[10]

- अ) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणकोणत्या आहेत आणि या समस्यांवर मात करण्यासाठी उपाययोजना स्पष्ट करा.
- ब) SCERT ची उद्दिष्टे व कार्ये स्पष्ट करा.

[5961]SODL-212

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC - N1 : Graph Theory and Linear Algebra
(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any **Ten** of the following.

[10]

- a) Find a basis of the vector space $\mathbb{C}$ over $\mathbb{R}$.
- b) Define pendant vertex in a graph G .
- c) Let $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^3$ be a mapping defined by $f(x_1, x_2) = (x_1, x_2, 0)$. Show that f is a linear mapping.
- d) Draw the graph whose adjacency matrix is $A = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 \\ 1 & 1 & 0 \end{pmatrix}$
- e) Define dimension of vector space V over field K .
- f) Find diameter of the complete graph K_3 .
- g) Is the set $W = \{(1, 1, 3), (2, 2, 6)\}$ linearly dependent?
- h) Define complete bipartite graph.
- i) Give any one application of graph.
- j) Let $W = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid x = 0 \text{ or } y = 0\}$. Is W is subspace of $\mathbb{R}^3$?
- k) Let ϕ be a linear mapping on $\mathbb{R}^2$ defined by $\phi(x_1, x_2) = (-x_2, x_1)$. Find the matrix of ϕ with respect to basis (e_1, e_2) where $e_1 = (1, 0)$ and $e_2 = (0, 1)$.
- l) Define Euler graph.

Q2) Attempt any **Five** of the following.

[25]

- a) Prove that any two bases of finite dimensional vector space V have same number of elements.

P.T.O.

- b) Let ϕ be a linear mapping from $\mathbb{R}^3$ to $\mathbb{R}^3$ defined by $\phi(x, y, z) = (2x + y + z, x - y + 2z, x + 2y - z)$. Find the Kernel of ϕ .
- c) Show that the set $S = \{(1, 1, 2), (2, 2, 4), (4, 4, 8)\}$ do not form basis of $\mathbb{R}^3$.
- d) Show that if G is a bipartite graph, then each cycle of G has even length.
- e) Let G be a graph in which the degree of every vertex is atleast two. Prove that G contains a cycle.
- f) If G is a connected graph with n vertices and $n-1$ edges then prove that G is a tree.
- g) Let $T: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be linear transformation such that $T(1, 0, 0) = (1, 1)$, $T(0, 1, 0) = (3, 0)$, $T(0, 0, 1) = (4, -7)$. Find $T(1, -2, 3)$.

Q3) Attempt any **Five** of the following. **[25]**

- a) Define kernel of a Linear transformation $T: V \rightarrow W$ and prove that kernel of T is subspace of V .
- b) Prove that the set of edges of Eulerian graph can be partitioned into disjoint cycles.
- c) If G is a forest with n vertices and k components, then prove that G has $n - k$ edges.
- d) Give properties of Cut-Set in graphs.
- e) Solve the following system of equations:

$$2x_2 + 2x_3 - x_4 + 3x_5 = 6;$$

$$x_1 - 2x_2 + 5x_3 + 7x_5 = 12;$$

$$x_1 + 4x_2 + 7x_3 + 13x_5 = 22;$$

$$3x_1 - 2x_2 + 7x_3 + 2x_4 + 3x_5 = 4.$$
- f) Show that there is unique path between a given pair of vertices of tree.

- g) Find the rank of the matrix A , where $A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 1 & 4 \\ 3 & 0 & 5 \end{pmatrix}$

Q4) Attempt any One of the following. **[10]**

- a) Explain Traveling Salesman Problem.
- b) State and prove rank - nullity theorem.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4760

[Total No. of Pages : 3

[5961]SODL-213

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-N2: Calculus of Several Variables and Vector Calculus
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Ten of the following :

[10 × 1 = 10]

- a) Describe the level surfaces of the function $f(x, y, z) = x + 3y + 5z$.
- b) Find the limit of the function $f(x, y) = 5x^2 - x^2y^2$ at the point (1, 2).
- c) Explain : Why the function $f(x, y) = e^{x-y}$ is continuous at point (0, 0).
- d) Let $f(x, y) = \frac{x}{y}$, $y \neq 0$. Find $f_x(x, y)$.
- e) Find the stationary points of $f(x, y) = x^2(2-x^2) + y^2(y^2-2)$.
- f) Evaluate the integral $\int_0^1 \int_{-1}^1 x \, dx dy$.
- g) Sketch the region of the integration $\int_0^\pi \int_0^{\sin x} y \, dy dx$.
- h) Find $\lim_{t \rightarrow 0} \left(\frac{\log(\sin t)}{\cot t} \bar{i} + t^t \bar{j} + e^t \bar{k} \right)$.

P.T.O.

- i) Find the unit tangent vector to the curve represented by $\vec{r}(t) = (t^2 - 2)\vec{i} + (t + 3)\vec{j} + (t^4 + 4t + 1)\vec{k}$ at $t = 1$.
- j) Evaluate $\int_C xy dx + (x + y) dy$ along the curve $y = x^2$ from $(-1, 1)$ to $(2, 4)$.
- k) Find divergence of the vector $\vec{F} = x^2\vec{i} + y^2\vec{j} + z^2\vec{k}$ at the point $(1, 0, 0)$.
- l) Find curl of the vector $\vec{F} = \vec{i} + \vec{j} + \vec{k}$ at $(1, 1, 1)$.

Q2) Attempt any Five of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Let $f(x, y) = \frac{xy}{x^2 + y^2}$, $x^2 + y^2 \neq 0$, $f(0, 0) = 0$. Discuss the continuity of $f(x, y)$ at $(0, 0)$.
- b) If $u(x, y) = \log(x^2 + y^2)$ then show that $\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$.
- c) Find approximate value of $\sqrt{(5.98)^2 + (8.01)^2}$ by using differentials.
- d) If $u = \sin^{-1}\left(\frac{x + y}{\sqrt{x} + \sqrt{y}}\right)$. Show that $x \frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = \frac{1}{2} \tan u$.
- e) Find the points on the ellipse $x^2 + 2y^2 = 1$, where $f(x, y) = xy$ has its extreme values.
- f) Evaluate $\iint_R e^{-x^2} dx dy$, where R is the region bounded by the lines $y = 0$, $x = 1$ and $y = x$.
- g) Evaluate $\iiint z(x^2 + y^2) dx dy dz$
 $x^2 + y^2 \leq 1$
 $2 \leq z \leq 3$

Q3) Attempt any Five of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Let $\vec{r}(t)$ be a differentiable function of t and $\vec{r}(t) \neq 0$ for all t . Show that $\vec{r}$ has constant direction if and only if $\vec{r} \times \frac{d\vec{r}}{dt} = 0$ for all t .
- b) Find the total curvature of the portion of the helix $\vec{r}(t) = (3\cos t)\vec{i} + (3\sin t)\vec{j} + t\vec{k}$, $0 \leq t \leq 4\pi$.
- c) If $\vec{u}$ is a vector function which possesses continuous second order partial derivatives then show that $\nabla \cdot (\nabla \times \vec{u}) = 0$ i.e. $\text{div}(\text{curl } \vec{u}) = 0$.
- d) Show that $\vec{F} = (2xy + z^3)\vec{i} + x^2\vec{j} + 3xz^2\vec{k}$ is a conservative vector field.
- e) Find the work done by $\vec{F} = (y - x^2)\vec{i} + (z - y^2)\vec{j} + (x - z^2)\vec{k}$ over the curve $\vec{r}(t) = t\vec{i} + t^2\vec{j} + t^3\vec{k}$, $0 \leq t \leq 1$.
- f) Integrate $f(x, y, z) = xyz$ over the surface of the cube cut from the first octant by the planes $x = 1$, $y = 1$ and $z = 1$.
- g) Evaluate $\iiint_S (x^3 dydz + x^2 ydzdx + x^2 zdx dy)$ by using divergence theorem, where, S is the closed surface bounded by the planes $z = 0$, $z = b$ and the circle $x^2 + y^2 = a^2$.

Q4) Attempt any One of the following :

[1 × 10 = 10]

- a) Let D be the region in xyz -space defined by the inequalities $1 \leq x \leq 2$, $0 \leq xy \leq 2$, $0 \leq z \leq 1$.
Evaluate $\iiint_D (x^2 y + 3xyz) dx dy dz$ by applying the transformations $u = x$, $v = xy$, $w = 3z$ and integrating over an appropriate region G in uvw -space.
- b) Verify stokes theorem for $\vec{F} = y\vec{i} + z\vec{j} + x\vec{k}$ and surface S is the part of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 = 1$ above the xy -plane.

[5961]SODL-214

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

MIL1 : Marathi Bhashik Sandhyapankoushalye aani
Navmadhyame aani Samajmadhyamansathi Marathi

(मराठी भाषिक संज्ञापनकौशल्ये – नवमाध्यमे आणि
समाजमाध्यमांसाठी मराठी)

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) भाषा म्हणजे काय?
- ब) वाचनाचे फायदे सांगा.
- क) व्यक्तिमत्त्व म्हणजे काय?
- ड) भारतीय लोकशाहीचा चौथा आधार स्तंभ कोणता?
- इ) बातमी म्हणजे काय?
- फ) नभोवाणीवरील भाषण किती मिनिटांचे असते?
- य) माहितीपट म्हणजे काय?
- र) समाजमाध्यमे म्हणजे काय?
- ल) ब्लॉग म्हणजे काय?
- व) ट्विटरचे ट्विट म्हणजे काय?
- श) वेबसाईट म्हणजे काय?
- स) ब्लॉग लेखन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) लेखन कौशल्यातील अडचणी सांगून त्या अडचणी सोडविण्याचे उपाय सांगा.
- ब) व्यक्तिमत्त्व विकासात भाषेचे स्थान स्पष्ट करा.
- क) प्रसारमाध्यमाचे ठळक विशेष सांगा.
- ड) वृत्तपत्राचे स्वरूप थोडक्यात सांगा.
- इ) नभोवाणीवरील भाषण वाचताना कोणती काळजी घ्यावी?
- फ) माहितीपट निर्मितीचे हेतू सांगा.
- य) ब्लॉग कसा तयार करावा?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) व्यक्तिमत्त्व विकासात कुठल्या घटकांचा समावेश होतो व कसा?
- ब) प्रसारमाध्यमांची काही मार्गदर्शक तत्वे सांगा.
- क) बातमी लेखन करताना पाळावयाची पथ्ये कोणती?
- ड) माहितीपटाचे संहितालेखन कसे करतात.
- इ) फेसबुक या माध्यमा बदल माहिती द्या.
- फ) ग्रुप अडमिन व ग्रुप वापरकर्त्यांनी कुठली काळजी घ्यावी?
- य) स्वतःची वेबसाईट कशी तयार कराल?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) वाचनकौशल्य व व्यक्तिमत्त्व विकासाचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
- ब) प्रसारमाध्यमे 'लोकशाहीचा चौथा खांब' म्हणून का गणले जाते, ते सांगून प्रसारमाध्यमाचे ठळक विशेष व मार्गदर्शक तत्वे सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4762

[Total No. of Pages : 2

[5961]SODL-215

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

MIL-2 : हिंदी भाषा शिक्षण

आधुनिक भारतीय भाषाएँ

(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए : [10]

- अ) हिंदी भाषा में व्यंजन ध्वनियों की संख्या कितनी है?
- ब) 'क' वर्ग के व्यंजन कौन-से हैं?
- क) 'फोनेशियन' से व्युत्पन्न लिपिया कौनसी हैं?
- ड) हिंदी भाषा की लिपि कौन-सी है?
- इ) संधि किसे कहते हैं?
- फ) त्रिभाषा सूत्र में किन भाषाओं को स्थान दिया गया है?
- य) भाषा की परिभाषा लिखिए?
- र) वर्णमाला किसे कहते हैं?
- ल) वाक्य के अंग कौन-से हैं?
- व) मिश्र वाक्य किसे कहते हैं?
- श) श्रवण प्रक्रिया के प्रकार कौन-से हैं?
- स) 'जीवन की बगिया महकेगी' इस गीत के रचनाकार कौन हैं?

P.T.O.

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [25]

- अ) श्रवण कौशल के विकास की विधियाँ लिखिए ।
- ब) निबंध के प्रकारों पर प्रकाश डालिए ।
- क) मौखिक अभिव्यक्ति की त्रुटियों के निवारण के उपाय लिखिए ।
- ड) अच्छे श्रोता के गुण लिखिए ।
- इ) विराम चिह्नों पर प्रकाश डालिए ।
- फ) श्रवण प्रक्रिया के प्रकार कौन-से हैं?
- य) भाषा अर्जन की प्रक्रिया स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [25]

- अ) भाषा के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।
- ब) विसर्ग संधि को उदाहरण देकर स्पष्ट कीजिए ।
- क) वर्तमान समय में भाषा शिक्षण के महत्व को अधोरेखित कीजिए ।
- ड) अन्य भाषा या दूसरी भाषा सीखने के तत्वों का विवेचन कीजिए ।
- इ) श्रवण कौशल को विकसित करनेवाले साधन कौन-से हैं?
- फ) वाचन का महत्व लिखिए ।
- य) मौखिक अभिव्यक्ति की त्रुटियों के निवारण के उपाय लिखिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [10]

- अ) लेखन कौशल के स्वरूप और महत्व पर प्रकाश डालिए ।
- ब) भाषा शिक्षण की अवधारणा एवं स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

Total No. of Questions : 4

SEAT No.

PA-4763

Total No. of Pages : 3

[5961]SODL-216A

S.Y.B.A. (Semester - III and IV)

MIL3 : URDU

(2019 Pattern) (CBCS)

Max Marks : 70]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates:

- 1) Attempt All Questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

[10]

سوال نمبر 1: ذیل میں سے کوئی دس (10) سوال کے جواب ایک جملے میں دیجئے۔

- (i) حرف کو انگریزی میں کیا کہتے ہیں؟
- (ii) وہ کون سا نشان ہے جو ہمیشہ الف کے اوپر آتا ہے؟
- (iii) تنوین کسے کہتے ہیں؟
- (iv) وقفہ کے لغوی معنی کیا ہے؟
- (v) الف ساقط کسے کہتے ہیں؟
- (vi) لفظ کی جمع کیا ہے؟
- (vii) با معنی الفاظ کے مجموعے کو کہتے ہیں؟
- (viii) ضمیر کی کتنی قسمیں ہیں؟
- (ix) مرکب جملہ کسے کہتے ہیں؟
- (x) صفت کسے کہتے ہیں؟
- (xi) مفعول کسے کہتے ہیں؟
- (xii) وہ نام جو بادشاہ یا حکومت کی جانب سے اعزازی طور پر ملتا ہے اسے کیا جاتا ہے؟

P.T.O.

سوال نمبر 2: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ کی تعریف مع مثال کیجئے۔ [25]

- (i) اسم خاص (ii) ضمیر (iii) صفت (iv) مخلوط جملہ
(v) فعل (vi) فعل لازم (vii) ضمیر اشارہ

سوال نمبر 3: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ کے جواب مفصل لکھئے۔ [25]

- (i) ۱ سے ۲۰ تک اعداد میں گنتی لکھئے
(ii) الف سے ی تک حرف تہجی لکھئے۔
(iii) حرف ”م“ سے شروع ہونے والے پانچ الفاظ بنائیے۔
(iv) حرف ”ج“ سے شروع ہونے والے پانچ الفاظ بنائیے۔
(v) جملے کی تعریف بتاتے ہوئے ساخت کے اعتبار سے اس کی قسموں کو مثال کے ساتھ بیان کیجئے۔
(vi) رموز اوقاف کیا ہے؟ تفصیل سے بیان کیجئے۔
(vii) مندرجہ ذیل پیرا گراف پڑھ کر سوالات کے جوابات دیجئے۔

سرسید احمد خان پہلے مسلمان رہنما ہیں جنہوں نے مسلمانوں کو انگریزی پڑھنے پر ابھارا اور مسلمانوں سے چندہ جمع کر کے علی گڑھ کالج قائم کیا۔ سرسید احمد خان دہلی کے ایک شریف گھرانے میں پیدا ہوئے تھے۔ ان کے والد خاصے امیر تھے۔ ان کی والدہ ایک نیک عورت تھیں۔ وہ اولاد کی تربیت کا بہت خیال رکھتی تھیں۔ ایک دفعہ کا ذکر ہے۔ سید احمد ابھی بچے ہی تھے، انہوں نے اپنے نوکر کی کسی بات پر خفا ہو کر اسے تھپڑ مار دیا۔ والدہ کو معلوم ہوا تو ناراض ہوئیں اور کہا: ”جب تک نوکر سے معافی نہیں مانگو گے، روٹی نہیں ملے گی۔“ سید احمد اپنی خالہ کے یہاں چلے گئے اور دو روز تک وہیں رہے۔ تیسرے دن ان کی خالہ ان کی والدہ کے پاس آئیں اور سید احمد کی سفارش کرنے لگیں مگر انہوں نے کہا: ”میں ایسے گستاخ لڑکے کو گھر میں رکھنے کے لئے بالکل تیار نہیں۔ اس سے کہو کہ پہلے نوکر سے معافی مانگے۔“ سید احمد خان نے جب دیکھا کہ گھر واپس جانے کی کوئی اور صورت نہیں تو انہوں نے نوکر سے معافی مانگ لی۔

تب والدہ نے انہیں گھر آنے دیا۔ سرسید احمد خان اپنی والدہ کی اس بات کو کبھی نہیں بھولے۔
 بڑے ہو کر انہوں نے بہت عزت اور شہرت حاصل کی مگر وہ ملازموں کے ساتھ ہمیشہ خوش اخلاقی
 نرمی سے پیش آتے اور کبھی کسی کو شکایت کا موقع نہیں دیتے۔

سوالات:

- (i) مسلمانوں کو انگریزی پڑھنے پر کس نے ابھارا؟
- (ii) سرسید نے کون سا کالج قائم کیا؟
- (iii) والدہ نے سید احمد خان کو کب گھر میں آنے دیا؟
- (iv) اس کہانی سے کیا سبق ملتا ہے؟
- (v) اس پیرا گراف کے لئے مناسب عنوان تجویز کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 4: کسی ایک کا ترجمہ اُردو میں کیجئے۔

- 1) The environment is an important part of our life, without the living things couldn't survive on Earth. However, serveral issues are disruoting the ecosystem of the environment and causing damage to living beings. The main reason behind such a condition was that humans misused nature and the technology that they settled their lifestyle.
- 2) Newspapers are printed in several languages, They are delivered to the doorstep of individuals early in the morning. Newspapers are printed in local languages. They are also printed in several languages may be dailies. A weekly subscription will mean that the newspaper or the digest is delivered to your family once a week.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4764

[Total No. of Pages : 3

[5961]-SODL-217
S.Y. B.A.
ENGLISH COMMUNICATION
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All the questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of the following :

[10]

- a) _____ is an exchange of facts, ideas opinions or emotions by two or more persons.
[Communication/Conversation]
- b) Maintaining the eye contact during the communication reflects _____.
[Confidence/Lack of confidence]
- c) Communication through _____ is called as verbal communication.
[words/verbs]
- d) Mass communication is an extension of _____.
[Group discussion/Group communication]
- e) Non-verbal communication is closely associated with the _____.
[Power of speech/power of observation]
- f) Monologue is a speech by _____ person.
[One/Many]
- g) Office meetings are the example of _____.
[Formal communication/Internal communication]
- h) Immediately of reading and receiving is the characteristics of _____.
[Letter/Email]

P.T.O.

- i) Politeness and courtesy are the key elements of [Letter writing/Summarizing]
- j) Documentation is helpful for future references. [True/False]
- k) An analytical report is an extension of an information report. [True/False]
- l) Fully Indented style is a form of _____. [Letter writing/Report writing]

Q2) Attempt any Five out of the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) Write a detailed note on Non-verbal communication.
- b) Distinguish between Intrapersonal communication and Interpersonal communication.
- c) Explain the various strategies for effective communication.
- d) Discuss the four functions of communication models.
- e) Write a short note on the Monologue.
- f) Describe the various types of Group discussion.
- g) Write a short note on upward & downward communication.

Q3) Attempt any Five out of the following : **[25]**

- a) Explain the various types of Interviews.
- b) Explain the role of Intercultural communication in public speaking.
- c) Write a note of thanks speech for the function of Annual Day celebration at your study center.
- d) Explain the Essentials of Good Report writing.

- e) Write and explain the various parts of Business Letter.
- f) Write a detailed note on paraphrasing of plagiarism.
- g) Explain the importance of Documentation.

Q4) Attempt any one out of the following :

[10]

- a) Write a detailed note on the various barriers to communication.
- b) Summarize the following passage :

Education is a tool that can play a vital role in improving the socio-economic condition of the nation. It empowers citizens with analytical abilities, leads to better confidence levels and fortifies one with will power and goal setting competencies. Education involves not only text book learning but also a growth of values, skills and capacities. This helps individuals to plan for their carrier as well as play a useful part in building a new society with progressive values. Hence, Education results in changing both individual lives as well as that of entire community for the better. Literary and level of education are the basic indications of the level of development achieved by a society. Spread of literacy is generally associated with important traits of modern civilization such as Modernization, urbanization, industrialization, communication and Commerce.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4765

[Total No. of Pages : 2

[5961]SODL-218

S.Y. B.A.

DSE 1 - A : APPRECIATING DRAMA (English)
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10) **[10]**

- a) What is Opsi?
- b) What is Sophocle's most famous play?
- c) What is Radio Play?
- d) Who wrote poetics?
- e) Where did Theseus meet his future bride?
- f) Who does Hermia want to marry?
- g) What part of her appearance does Hermia believe Helena has exploited to win Lysander's love?
- h) Where is Balkans?
- i) "It is our duty to live as long as we can". Who said this?
- j) Who created Brahma rakshasa?
- k) How does Bluntschli climb up to Raina's window?
- l) Whose picture does Raina keep in her room at the start of the play?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) **[25]**

- a) What are elements of drama?
- b) Discuss the character of Theseus in the play 'A Midsummer Night's Dream'.
- c) Comment on the loving pair of Lysander and Helena.
- d) Discuss 'Arms and the Man' as an Anti Romantic Comedy.
- e) Why is 'Arms and the Man' called the 'drama of ideas'?
- f) Discuss sacrifice as the theme of the play 'The Fire and the Rain'.
- g) What is Yavakri's plan of revenge against Raibhya's family?

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) **[25]**

- a) Write a short note on theatrical elements.
- b) What is setting?
- c) In the first Act of 'Arms and the Man', why is Egeus upset?
- d) Discuss the play 'The Fire and the Rain' as a myth.
- e) Comment on the presentation of Louka's role in 'Arms and the Man'.
- f) What are the two main themes of the play 'Arms and the Man'?
- g) Elaborate on the minor forms of drama.

Q4) Answer the following questions in about 150 words each. (Any 1) **[10]**

- a) How is G.B. Shaw's idea of love and war discussed in the play 'Arms and the Man'?
- b) Examine drama as a performing art.

[5961]SODL-219

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

**DSE 1-B : Aadhunik Marathi Sahitya : Prakasawata aani
Madhyayugin Marathi Sahitya : Nivdak Madhyayugin
Gadhya, Padhya (Marathi)**

**आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा आणि मध्ययुगीन
मराठी साहित्य : निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य
(2019 Pattern)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. [10]
- अ) आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराची व्याख्या लिहा.
- ब) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्राचे लेखक कोण आहेत?
- क) प्रकाश आमटे व मंदा आमटे यांना कम्युनिटी लीडरशिपसाठीचा कोणता पुरस्कार मिळाला होता?
- ड) थोर समाजसेवक डॉ. बाबा आमटे यांच्या कल्पनेतून भामरागड परिसरातील हेमलकसा भागात कोणता प्रकल्प सुरु झाला?
- इ) 'लोकबिरादरी' या प्रकल्पाची निर्मिती कशासाठी करण्यात आली?
- फ) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्रातील कोणत्याही चार व्यक्तिरेखांची नावे लिहा?
- य) 'लीळाचरित्र' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
- र) महानुभाव संप्रदायाचे प्रवर्तक कोण आहेत?
- ल) मध्ययुगीन काव्य वाङ्मय प्रकारात कोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो?
- व) ज्या लेखनाचा कधीही भंग होत नाही त्याला काय म्हणतात?
- श) हत्तीचा दृष्टान्त कोणत्या ग्रंथात आलेला आहे?
- स) ऊस डोंगा परी रस नव्हे डोंगा हा अभंग कोणाचा आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) चरित्र – आत्मचरित्रातील भेद स्पष्ट करा.
- ब) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी आनंदवनातील बालपणाच्या कोणत्या आठवणी व्यक्त केल्या आहेत?
- क) लीळाचरित्र या ग्रंथाची थोडक्यात ओळख करून द्या.
- ड) 'लोकबिरादरी' प्रकल्पाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) 'बखर' वाङ्मयाची थोडक्यात ओळख करून द्या.
- फ) भारूड वाङ्मयाचे विशेष सांगा.
- य) 'कांदा मुळा भाजी' या अभंगाचा अर्थ थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) आत्मचरित्राचे वेगळेपण थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्रातील कोणत्याही दोन व्यक्तिरेखांचा परिचय करून द्या?
- क) 'लोकबिरादरी' या प्रकल्पात कोणकोणते अनोखे प्रयोग राबविले गेले?
- ड) महानुभावीय गद्य वाङ्मयाचे विशेष सांगा.
- इ) अभंग या वाङ्मयाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- फ) पोवाडा वाङ्मयाचे विशेष सांगा.
- य) 'कन्या सासुऱ्यासी जाये' या अभंगाचा अर्थ थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) हेमलकसा या परिसरातील लोकबिरादरी प्रकल्पात डॉ. प्रकाश आमटे यांनी कोणते अनोखे प्रयोग राबविले सविस्तर लिहा.
- ब) लावणी व पोवाडा या वाङ्मयप्रकारांचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

[5961]SODL-220

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE 1-C : काव्यशास्त्र और साहित्य के भेद
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।
 - 3) 5 (पांच) अंकों के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए ।
 - 4) 10 (दस) अंकों के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए :

[10]

- अ) भारतीय काव्य के कोई भी दो प्रयोजन बताइए ।
- ब) शब्द शक्ति के कितने प्रकार हैं?
- क) रस के प्रमुख कितने अंग हैं?
- ड) चित्त में स्थिर रूप से रहने वाले भाव को क्या कहते हैं?
- इ) काव्य के कितने भेद हैं?
- फ) प्रबंध काव्य के मुख्य प्रकार लिखिए ।
- य) हिंदी उपन्यास सम्राट किसे कहते हैं?
- र) निबंध का अर्थ स्पष्ट कीजिए ।
- ल) दृश्य काव्य के कितने भेद हैं?
- व) नाटक के प्रमुख कितने भेद हैं?
- श) रसों का राजा किसे कहते हैं?
- स) मोहन राकेश के किसी एक नाटक का नाम लिखिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) भारतीय काव्य प्रयोजन को स्पष्ट कीजिए ।
- ब) शब्द शक्तियों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
- क) रस के अंगों का स्थूल परिचय दीजिए ।
- ड) महाकाव्य किसे कहते हैं? स्पष्ट कीजिए ।
- इ) उपन्यास के तत्वों का परिचय दीजिए ।
- फ) नाटक का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- य) किन्हीं दो रसों का संक्षिप्त परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) शैली की दृष्टि से काव्य भेद की व्याख्या कीजिए ।
- ब) किसी एक महाकाव्य की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए ।
- क) किसी एक कहानी की कथा अपने शब्दों में लिखिए ।
- ड) नाटक के किसी दो तत्व को लिखिए ।
- इ) मंचीय नाटक किसे कहते हैं? स्पष्ट कीजिए ।
- फ) किसी एक निबंध की व्याख्या अपने शब्दों में कीजिए ।
- य) एकांकी के कोई दो तत्वों को लिखिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए :

[10]

- अ) काव्य के तत्वों पर प्रकाश डालिए ।
- ब) साहित्य के विभिन्न रसों पर प्रकाश डालिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4768

[Total No. of Pages : 2

[5961]SODL-221

S.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT)

DSE1 - D 1 & 2 काव्यशास्त्रम् आणि कौटिल्य अर्थशास्त्रम्
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

- अ) अर्थशास्त्रामध्ये किती अधिकरणे व अध्याय आहेत?
- ब) कौटिल्याच्या मते विद्या किती आहेत व त्या कोणत्या आहेत?
- क) वार्ता म्हणजे काय?
- ड) सप्तप्रकृती कोणत्या आहेत?
- इ) द्वैधीभाव म्हणजे काय?
- फ) उपमा अलंकाराचे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) काव्यप्रयोजन स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. [25]

- अ) उपेक्षणम् आसनम्।
- ब) आश्रयः सर्वधर्माणां शश्वदान्वीक्षिकी मता।
- क) यथार्हदण्डः पूज्यते।
- ड) क्रिया हि द्रव्यं विनयति नाद्रव्यम्।
- इ) विवादसौरिकसमाजद्यूतवारणं च कारयेत्, मुद्रारक्षणं च।
- फ) तुल्यकालफलोदये वा क्षये संधिमुपेयात्।
- य) स्वधर्मं संदधानो हि प्रेत्य चेह च नन्दति।

P.T.O.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

[25]

- अ) नवरसरुचिरा निर्मितिमादधती भारती कवेर्जयति।
- ब) अन्योऽर्थो लक्ष्यते यत् सा लक्षणाऽऽरोपिता क्रिया।
- क) श्लिष्यन्ति शब्दाः श्लेषोसावक्षरादिभिरष्टधा।
- ड) साधर्म्यमुपमा भेदे।
- इ) संकेतितश्चतुर्भेदो जात्यादिर्जातिरेव वा।
- फ) स्याद्वाचको लाक्षणिकः शब्दोऽत्र व्यञ्जकस्त्रिधा।
- य) यत्तु सार्थान्तरन्यासः साधर्म्येणेतरेण वा।

प्रश्न 4) वृत्त म्हणजे काय व त्यांचे काव्य शास्त्रातील महत्त्व स्पष्ट करून आर्या, वसन्ततिलका, मन्दाक्रान्ता या वृत्तांविषयी सविस्तर लिहा.

[10]

किंवा

कौटिल्य अर्थशास्त्रातील षाड्गुण्य ही संकल्पना व तिचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4769

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-222

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE 1-E : Medieval India - Sultanate Period and Mughal
Period

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any 10) : [10]

- a) Which sultane of Delhi died while playing polo.
- b) The official language of the Delhi was?
- c) Who invented sitar?
- d) Who wrote Kitab-ul-yamini?
- e) Who founded Sayyid dynasty?
- f) Who was the first ruler to South India.
- g) Where come from Ibn-batuta.
- h) Who was the writer of Babarnama.
- i) Who started the Din-I-Ilahi.
- j) Shaivism Means?
- k) Who was build Grand-Trunk-Road?
- l) Who is the founder of Vijaynagar empire?

Q2) Answer any five of the seven questions : [25]

- a) Write the Administrative reforms Firoz Shah Tughlaq.
- b) What is the causes of Rise Vijaynagar empire?
- c) Get a detailed overview of the social life during the Mughal empire.
- d) Explain the Judicial system of Mughal period.
- e) Write a brief Account of Mughal-Marathi struggle of power.
- f) Explain the consequences of 1st Battle of Panipat.
- g) Write the expansion policy of Allaudin Khilaji.

P.T.O.

Q3) Write short notes on any five of the following :

[25]

- a) Balban.
- b) First Battle of Panipat.
- c) Krishnadev Rai.
- d) Bhakti Movement.
- e) Shahajahan.
- f) Bahamani.
- g) Textile Industry-Medieval India.

Q4) Answer the following questions in 150-200 words (any one) :

[10]

- a) Write a details of written sources of Mughal History.
- b) What is the causes of Decline of Delhi sultanate.

Total No. of Questions : 4]

PA-4769

[5961]SODL-222

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE 1-E : Medieval India - Sultanate Period and Mughal
Period

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. [10]

- अ) कोणत्या दिल्ली सुलतानाचा पोलो खेळ खेळताना मृत्यू झाला?
- ब) दिल्ली सुलतानशाहीची दरबारी भाषा कोणती होती?
- क) सितार या वाद्याचा शोध कोणी लावला?
- ड) किताब-उल-यामिनी या ग्रंथाची रचना कोणी केली
- इ) सय्यद राजवंशाची स्थापना कोणी केली?
- फ) दक्षिण भारतावर प्रथम कोणत्या मुस्लिम सुलतानाने आक्रमण केले?
- य) परकीय प्रवासी इब्न बतूता कोणत्या देशाचा रहिवासी होता?
- र) बाबरनामा या आत्मचरित्राची रचना कोणी केली?
- ल) दीन-इ-इलाही या धार्मिक पंथाची स्थापना कोणी केली?
- व) भक्ती चळवळीत शैव पंथांना मानणाऱ्यांना काय म्हणतात?
- स) भारतात कोणत्या राज्यकर्त्याने ग्रँड ट्रंक रोड बनविला?
- ह) विजयनगर साम्राज्याची स्थापना कोणी केली?

प्रश्न 2) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दात लिहा. [25]

- अ) सुलतान फिरोजशहा तुघलकाच्या प्रशासकीय सुधारणा लिहा.
- ब) विजयनगर साम्राज्याच्या उदयाची कारणे लिहा.
- क) मुघलकालीन सामाजिक जीवनाविषयी सविस्तर आढावा घ्या.
- ड) मुघलकालीन न्यायव्यवस्था स्पष्ट करा.
- इ) मुघल-मराठा सत्तासंघर्षाची थोडक्यात माहिती लिहा.
- फ) पहिल्या पानिपत युद्धाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- य) सुलतान अल्लाउद्दीन खिलजीचा साम्राज्य विस्तार लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच)

[25]

- अ) बल्बन.
- ब) पहिले पानिपत.
- क) कृष्णदेवराय.
- ड) भक्ती चळवळ.
- इ) बादशहा शहाजहान.
- फ) बहामनी
- य) मध्ययुगीन कापड उद्योग.

प्रश्न 4) एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) मुघल इतिहास लिखाणाची लिखित साधने सविस्तर लिहा.
- ब) दिल्ली सुलतानशाहीच्या ज्हासाची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4770

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-223
S.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE1-G : Micro Economics
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence each : [10]

- a) What is the meaning of 'Micro Economics'?
- b) What is meant by variable cost?
- c) Write down the 'Law of Supply'.
- d) What is monopoly?
- e) How many firms do operate under perfect competition.
- f) Define opportunity cost.
- g) What is consumer's surplus?
- h) What is quasi rent?
- i) What is meant by profit?
- j) What is monopsony?
- k) What is 'Production possibility curve'?
- l) What is the 'Law of variable Proportions'?

Q2) Answer any five of the following questions in 50-100 words : [25]

- a) Explain the law of diminishing marginal utility.
- b) Write a short note on modern theory of rent.
- c) Explain the characteristics of monopoly.
- d) State the assumptions of 'Law of variable proportions'.
- e) State the exceptions to the 'Law of Demand'.
- f) State the features of oligopoly.
- g) Explain the loanable fund theory of interest.

P.T.O.

Q3) Answer any five of the following questions in 50-100 words : [25]

- a) Explain the tools of economic analysis.
- b) Explain the types of elasticity of supply.
- c) State the limitations of Micro Economics.
- d) Discuss the characteristics of indifference curve.
- e) Explain Private cost and Social cost.
- f) Define dependent and Independent variables.
- g) Explain the backward bending supply curve of labour.

Q4) Answer any one of the following questions in 100-200 words : [10]

- a) State the meaning of Micro Economics. Explain the Scope and Importance of Micro-Economics.
- b) Explain characteristics of 'Perfect competition'. Discuss in detail the short run equilibrium of a firm under perfect competition.

Total No. of Questions : 4]

PA-4770

[5961]SODL-223
S.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE1-G : Micro Economics
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण मार्क दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कुठल्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. [10]
- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
 - ब) बदलता खर्च म्हणजे काय?
 - क) पुरवठ्याचा नियम सांगा.
 - ड) मक्तेदारी म्हणजे काय?
 - इ) पूर्ण स्पर्धेमध्ये किती उद्योग कार्यरत असतात?
 - फ) संधी त्याग खर्च स्पष्ट करा.
 - य) उपभोक्त्याचे अधिक्य म्हणजे काय?
 - र) आभास खंड म्हणजे काय?
 - ल) नफा म्हणजे काय?
 - व) एकक्रयाधिकार म्हणजे काय?
 - स) उत्पादन शक्यता वक्र म्हणजे काय?
 - ह) 'बदलत्या प्रमाणाचा नियम' सांगा.
- प्रश्न 2) खालील पैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा. [25]
- अ) घटत्या सीमांत उपयोगितेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - ब) आधुनिक खंडाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - क) मक्तेदारीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ड) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाची गृहीतके सांगा.
 - इ) मागणीच्या पुरवठ्याच्या नियमाचे अपवाद सांगा.
 - फ) अल्पविक्रेताधिकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - य) व्याजाचा कर्जाऊ रकमेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील पैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) आर्थिक विश्लेषणाची साधने स्पष्ट करा.
- ब) पुरवठ्याच्या लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) सुक्ष्म अर्थशास्त्राच्या मर्यादा सांगा.
- ड) समवृत्ती वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) खाजगी खर्च व सामाजिक खर्च या संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) स्वतंत्र चल व परतंत्र चल स्पष्ट करा.
- य) श्रमाचा मागे झुकणारा पुरवठा वक्र स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कुठल्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 100-200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्राचा अर्थ सांगून त्याची व्याप्ती आणि महत्त्व विशद करा.
- ब) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगून उद्योग संस्थेचा अल्पकालीन पूर्ण स्पर्धेतील समतोल स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4771

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-224
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE1-H : Western Political Thought
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve of the following :

[10]

- a) Who wrote the book 'The Republic'?
- b) Who considered as the father of Political Science?
- c) Name any two books written by Machiavelli?
- d) Who did put forward the theory of Natural Rights?
- e) Who described individual as Selfish and Wicked?
- f) Who has given the concept of General will.
- g) Who considered as the founder of the modern Idealism?
- h) Who put forward the concept of Dialectical materialism?
- i) The book 'On Liberty' written by Whom?
- j) What is the meaning of the term Utilitarianism?
- k) In which year Communist Manifesto was published?
- l) Who was the teacher of Plato?

Q2) Attempt any five out of seven of the following :

[25]

- a) Discuss Plato's concept of Philosopher King.
- b) Describe Machiavelli's views on Human Nature.
- c) Explain concept of natural rights given by John Locke.
- d) Analyse Rousseau's state of nature.
- e) Explain Hegel's idealism.
- f) Discuss J.S.Mill's views on Liberty.
- g) Write short note on the concept of Historical Materialism.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven of the following :

[25]

- a) Explain Plato's theory of justice.
- b) Discuss Machiavelli's views on morality.
- c) Describe Locke's theory of Social Contract.
- d) Analyse Rousseau's concepts of General Will.
- e) Explain Hegel's views on freedom.
- f) Discuss J.S. Mill's views on Utilitarianism.
- g) Discuss Marx's views on the state.

Q4) Attempt any one out of two of the following :

[10]

- a) Explain in detail Plato's views on education.
- b) Discuss Mill's views on representative government.

PA-4771

[5961]SODL-224
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE1-H : Western Political Thought
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]
- अ) 'द रिपब्लिक' हे पुस्तक कोणी लिहिले?
 - ब) राज्यशास्त्राचा जनक कोण आहे?
 - क) मॅकियाव्हेलीने लिहिलेल्या कोणत्याही दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
 - ड) नैसर्गिक हक्कांचा सिद्धांत कोणी मांडला?
 - इ) मानवी स्वभावाचे स्वार्थी आणि दुष्ट असे वर्णन कोणी केले आहे?
 - फ) सामुहिक ईहा ही संकल्पना कोणी मांडली?
 - य) आधुनिक आदर्शवादाचा जनक असे कोणाला मानके जाते?
 - र) द्वंद्वात्मक भौतिकवाद ही संकल्पना कोणी मांडली?
 - ल) ऑन लिबर्टी हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
 - व) उपयुक्ततावाद म्हणजे काय?
 - स) साम्यवादाचा जाहीरनामा कोणत्या साली प्रकाशित झाला?
 - ह) प्लेटोचे गुरू कोण होते?
- प्रश्न 2) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]
- अ) प्लेटोच्या तत्वज्ञ राजा या संकल्पनेची चर्चा करा.
 - ब) मॅकियाव्हेलीचे मानवी स्वभाव विषयक विचारांचे वर्णन करा.
 - क) जॉन लॉकने मांडलेली नैसर्गिक हक्क संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ड) रूसोच्या 'निसर्गावस्थेचे' विश्लेषण करा.
 - इ) हेगेलचा आदर्शवाद स्पष्ट करा.
 - फ) जे. एस. मिलच्या स्वातंत्र्य विषयक विचारांची चर्चा करा.
 - य) ऐतिहासिक भौतिकवाद या संकल्पनेवर टिप लिहा.

प्रश्न 3) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) प्लेटोचा न्याय सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) मॅकियाव्हेलीच्या नैतिकता विषयक विचारांची चर्चा करा.
- क) लॉकच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे वर्णन करा.
- ड) रूसोच्या सामुहिक ईहा या संकल्पनेचे विश्लेषण करा.
- इ) हेगेलचे स्वातंत्र्य विषयक विचार स्पष्ट करा.
- फ) जे. एस. मिलच्या उपयुक्ततावाद विषयक विचारांची चर्चा करा.
- य) मार्क्सच्या राज्य विषयक विचारांवर टिप लिहा.

प्रश्न 4) खालील 2 पैकी 1 प्रश्नांचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) प्लेटोचे शिक्षणविषयक विचार सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ब) मिलचे प्रतिनिधिक शासन विषयक विचारांवर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4772

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-225
S.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE 1-J : Personnel Administration
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 10 of the following questions in one sentence : [10]

- a) Give one definition of Personnel Administration.
- b) Write any two features of Public Service Administration in India.
- c) Meaning of Civil service.
- d) How to good Governance form.
- e) Classify civil service in India.
- f) Write the types of Recruitment.
- g) Where did Spoils System rise?
- h) Write the types of training.
- i) What is the retirement age in India.
- j) Write the types of Retirement.
- k) Explain the concept of stress.
- l) What is right to form association?

Q2) Write answers to any five of the following questions : [25]

- a) Nature of Personnel administration.
- b) What is a formal organization.
- c) Explain the features of Civil Service.
- d) Nature of All India Service.
- e) Explain methods of Training.
- f) Principles of Promotion.
- g) Meaning of Retirement.

P.T.O.

Q3) Write answers to any five of the following questions :

[25]

- a) Explain administrative Tribunal.
- b) Explain the evaluation of the whitley conference.
- c) Explain Anti-corruption measures.
- d) Explain the types of Accountability.
- e) What is a informal organization.
- f) Explain the types of motivation.
- g) Retirement requirement.

Q4) Answer any one of the following questions :

[10]

- a) Write the features of public service administration in India.
- b) Write an essay on the right to strike.

Total No. of Questions : 4]

PA-4772

[5961]-SODL-225
S.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE 1-J : Personnel Administration
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण मार्क दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. [10]
- अ) कर्मचारी प्रशासनाची व्याख्या सांगा.
 - ब) भारतातील सार्वजनिक कर्मचारी प्रशासनाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
 - क) सनदी सेवेचा अर्थ सांगा.
 - ड) सुशासनाची निर्मिती कशी झाली.
 - इ) भारतातील सनदी सेवांचे वर्गीकरण करा.
 - फ) भरतीचे प्रकार सांगा.
 - य) लूट पद्धतीचा उदय कोठे झाला.
 - र) प्रशिक्षणाचे प्रकार सांगा.
 - ल) भारतात सेवानिवृत्तीचे वय किती आहे.
 - व) सेवानिवृत्तीचे प्रकार सांगा.
 - स) ताणतणाव संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ह) संघटना बनविण्याचा अधिकार म्हणजे काय?
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : [25]
- अ) कर्मचारी प्रशासनाचे स्वरूप सांगा.
 - ब) औपचारिक संघटना म्हणजे काय?
 - क) सनदी सेवेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ड) अखिल भारतीय सेवांचे स्वरूप सांगा.
 - इ) प्रशिक्षणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
 - फ) पदोन्नतीची तत्वे सांगा.
 - य) सेवानिवृत्तीचा अर्थ.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

[25]

- अ) प्रशासकीय न्यायाधिकरण स्पष्ट करा.
- ब) व्हिटले परिषदेचे मूल्यमापन स्पष्ट करा.
- क) भ्रष्टाचार विरोधी उपाययोजना स्पष्ट करा.
- ड) उत्तरदायित्वाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) अनौपचारिक संघटना म्हणजे काय?
- फ) अभिप्रेरणेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) सेवानिवृत्तीची आवश्यकता.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा :

[10]

- अ) भारतातील सार्वजनिक कर्मचारी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) संपाच्या अधिकारावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4776

[5961] - SODL - 229

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

DSE-2A : APPRECIATING POETRY

(Pattern 2019)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of the following.

[10]

- a) What is an ode?
- b) Define Ballad as a form of poetry.
- c) What do you mean by Personification?
- d) What is the theme of the poem "To a skylark"?
- e) What do you learn from the poem 'Sailing to Byzantium'?
- f) What is the theme of the poem the 'Wind'?
- g) State the poetic form of the poem "My Last Duchess".
- h) Which literary devices is prominently used in the poem 'What is Life'?
- i) What does the poem 'Freedom' suggest?
- j) For which work did Lowell receive the Rulitzer prize?
- k) What is the unique style of Argelozis Poetry?
- l) What is the structure of the poem 'Failure of Communication'?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of the following. **[25]**

- a) Define simile with suitable examples.
- b) What is the importance of the form of stanza in any poem?
- c) Differentiate between poetry and short story as literary genres.
- d) Explain the central idea of the poem Freedom.
- e) Discuss the John Donne's poem 'The Sun Rising' as a radical poem of his time.
- f) Write a detailed note on the reflection of London society with reference to the poem London.
- g) Discuss the various symbols used in the poem Ode on a Grecian Urn.

Q3) Attempt any five out of the following. **[25]**

- a) Attempt the critical analysis of the poem "The Awakening".
- b) Discuss the central idea of the poem 'Caged Bird'.
- c) Attempt the critical Appreciation of the poem 'What is life'.
- d) Discuss the poem 'My Last Duchess' as an example of character study.
- e) Comment on the symbolism used in the poem 'Sailing to Byzantium'.
- f) Discuss war poetry as a literary genre with suitable example.
- g) Comment on the theme of the poem "Failure of communication".

Q4) Attempt any one out of the following. **[10]**

- a) Explain poetry as a literary genre and write a detailed note on the elements of poetry.
- b) Attempt the critical Appreciation of the poem 'Sympathy'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4778

[5961]-SODL-231

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE2 - C : मध्ययुगीन काव्य तथा उपन्यास साहित्य और नाटक साहित्य
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचना :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
 - 3) 05 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए।
 - 4) 10 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए।
-

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) कबीर को वाणी का डिक्टेटर किसने कहा है?
- ii) कबीर की भाषा कैसी थी?
- iii) मीराबाई की एक रचना का नाम लिखिए।
- iv) मीराबाई का विवाह किसके साथ हुआ था?
- v) रहीम के दोहों का उद्देश्य क्या था?
- vi) रहीम की एक रचना का नाम बताइए।
- vii) एक पत्नी के नोटस उपन्यास के उपन्यासकार कौन हैं?
- viii) उपन्यास के दो तत्व बताइए।
- ix) बिहारी ने किस प्रकार के दोहे लिखे।
- x) बिहारी किस राजा के दरबार में राजकवि थे?
- xi) महाभोज नाटक का मूल विषय क्या है?
- xii) नाटक के दो तत्व बताइए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) कबीर का व्यक्तित्व अपने शब्दों में बताइए।
- ब) मीराबाई की भाषा पर प्रकाश डालिए।
- क) उपन्यास विधा के स्वरूप को समझाइए।

P.T.O.

- ड) रहीम की भक्तिभावना को लिखिए।
- इ) बिहारी की प्रासंगिकता पर टिप्पणी कीजिए।
- य) नाटक के तत्वों का परिचय दीजिए।
- र) महाभोज नाटक की कथावस्तु लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) कबीर की प्रगतिशीलता को समझाइए।
- ब) मीराबाई के व्यक्तित्व की विशेषताएँ लिखिए।
- क) एक पत्नी के नोटस उपन्यास की कथावस्तु लिखिए।
- ड) रहीम का साहित्यिक योगदान बताइए।
- इ) बिहारी की बहुज्ञता पर प्रकाश डालिए।
- फ) मन्नू भंडारी का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- य) महाभोज नाटक के शीर्षक की चर्चा कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) कबीर की भक्तिभावना को समझाइए।
- ब) महाभोज नाटक की तात्त्विक समीक्षा कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4779

[5961] - SODL - 232

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE 2-D : Rigveda, Atharavaveda, Brahmana-Grantha and Upanishad

ऋग्वेद – अथर्ववेद इ.

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) अथर्ववेदाच्या दोन शाखा कोणत्या?
- ii) पुरुषसूक्तामध्ये कोणता विषय हाताळला आहे?
- iii) ऋ. 7.83 या सूक्तातील देवता कोण आहेत?
- iv) इन्द्र-नमुचि या कथेमध्ये कोणत्या घटनेचे येते?
- v) देवानामधिपतिः हा पाठ कोणत्या ग्रंथातील आहे?
- vi) 'सुपर्ण, इमा नो गाः अन्विच्छ' हे वाक्य कोणाचे आहे?
- vii) राज्ञः संवरण-सूक्ताचा विषय काय?
- viii) शौनकशाखीय अथर्ववेदात किती कांडे आहेत?
- ix) 'विज्ञानं ब्रह्मेति व्यजानात्' हे वाक्य कोणत्या उपनिषदातील आहे?
- x) आरुणि-श्वेतकेतु-संवाद कोणत्या उपनिषदात आहे?
- xi) ऋग्वेदाचे किती ब्राह्मणग्रंथ उपलब्ध आहेत?
- xii) संपूर्ण ऋग्वेदावर कोणाचे संस्कृत भाष्य उपलब्ध आहे?

P.T.O.

प्र.2) अ) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे) [20]

- i) सरमा-पणिसूक्ताचे संवादसूक्त या दृष्टीने रसग्रहण करा.
- ii) मेधाजननसूक्ताचे (अवे. 3.30) महत्व स्पष्ट करा.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे इंग्रजी किंवा मराठी मध्ये सटीप भाषांतर करा. [5]

- i) प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्युत उदोषधीर्जिहते पिन्वते स्वः।
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीं रेतसावति॥
- ii) मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्मा स्वसारमुत स्वसा।
सम्यञ्चः सव्रतं भूत्वा वाचं वदत भद्रया॥

प्र.3) अ) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे) [20]

- i) मनु-मत्स्य कथेचा आशय स्पष्ट करा.
- ii) यम-नचिकेतसंवाद हा पाठ स्पष्ट करा.

ब) संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही एक) [5]

- i) अन्नं बहु कुर्वीत। तद्व्रतम्।
- ii) यूपस्याश्रिदैवतानि।

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा. [10]

- अ) ऋग्वेदाची रचना.
- ब) ब्राह्मण-ग्रंथाचे वैदिक वाङ्मयातील स्थान.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4780

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-233

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE2-E : Glimpses of the Modern world
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any 10)

[10]

- i) For which holy land did christ & Islam fight?
- ii) Which was the capital of the Eastern Roman Empire?
- iii) Portuguese sailor vasco-da-gama first landed at which indian port?
- iv) Which researcher during Renaissance proved that the sun is the center of the universe?
- v) Which country's waterways was discovered by the suilor columbus?
- vi) In which year did America gain independance?
- vii) Due to which state revolution the world got the principles of freedom, equility, fraternity?
- viii) Who invented steam power?
- ix) Kaisar william IInd was the emperor of which country?
- x) Russian Revolution took place against which monarchy?
- xi) Which Yatra did Mahatma Gandhi undertake for salt-Satya-Graha
- xii) Which movement is called 'Third world'?

P.T.O.

Q2) Write answers to any five of the following seven questions in 50 to 100 words. [25]

- a) What is Renaissance? By saying this, state the characteristics of 'Renaissance'.
- b) Write detailed information about Boston Tea party.
- c) Write the causes of the Russian Revolution.
- d) Explain the reasons behind Mahatma Gandhi's Non-Cooperation movement.
- e) Explain Hitler's Dictatorship policy.
- f) State the consequences of world war IInd.
- g) State the reasons for the disintegration of Soviet Russia.

Q3) Write the answers to any five of the following questions in brief form. (out of seven) [25]

- a) Changes in the field of science during Enl Renaissance.
- b) The industrial revolution.
- c) Meiji Revolution-Japan.
- d) Dr. Sun-Yet-Sen
- e) United Nations organizations.
- f) Non-Alignment movement.
- g) Kemal Pasha.

Q4) Write an answers to one of the following questions in 150 to 200 words. [10]

- a) Explain the causes of the french Revolution.
- b) Explain the consequences of the first world war.

Total No. of Questions : 4]

PA-4780

[5961]-SODL-233

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE2-E : Glimpses of the Modern world

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- i) कोणत्या पवित्र भूमीसाठी ख्रिश्चन व इस्लाम धर्मीयांमध्ये युद्ध झाले ?
- ii) पूर्वकडील रोमची राजधानी कोणती होती ?
- iii) पोर्तुगाल खलाशी वास्को-द-गामा भारताच्या कोणत्या बंदरावर प्रथम आला होता ?
- iv) सूर्य हे विश्वाचे केंद्र आहे हे कोणत्या संशोधकाने प्रबोधनकाळात सप्रमाण सिद्ध केले ?
- v) कोलंबस या खल्याश्याने कोणत्या देशाचा जलमार्ग शोधला ?
- vi) कोणत्या साली अमेरिकेस स्वातंत्र्य प्राप्त झाले ?
- vii) कोणत्या राज्यक्रांतीमुळे जगाला स्वातंत्र्य, समता, बंधूता हि तत्त्वत्रयी बहाल केली ?
- viii) बाष्प शक्तीचा शोध कोणी लावला ?
- ix) कैसर विल्यम दुसरा कोणत्या देशाचा सम्राट होता ?
- x) कोणत्या राजसत्ते विरुद्ध रशियन राज्यक्रांती झाली ?
- xi) महात्मा गांधी यांनी मिठाच्या सत्याग्रहासाठी कोणती यात्रा काढली ?
- xii) कोणत्या चळवळीस 'तिसरे जग' असे म्हणतात ?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) प्रबोधन म्हणजे काय हे सांगून प्रबोधनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) बोस्टन टी पार्टीबद्दल सविस्तर माहिती लिहा.
- क) रशियन राज्यक्रांतीची कारणे लिहा.
- ड) महात्मा गांधी यांच्या असहकार आंदोलनाची कारणे सांगा.
- इ) हिटलरचे हुकूमशाही धोरण स्पष्ट करा.
- फ) दुसऱ्या महायुद्धाचे परिणाम सांगा.
- य) सोव्हिएत रशियाच्या विघटनाची कारणे सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा.

[25]

- अ) प्रबोधन काळातील वैज्ञानिक क्षेत्रातील परिवर्तने
- ब) औद्योगिक क्रांती
- क) मेईजी क्रांती-जपान
- ड) डॉ.सन-येत-सेन
- इ) संयुक्त राष्ट्रसंघ
- फ) अलिप्तता चळवळ
- य) केमाल पाशा

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) फ्रेंच राज्यक्रांतीस कारणीभूत कारणे सांगा.
- ब) पहिल्या महायुद्धाचे परिणाम सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4781

[5961]-SODL-234

S.Y. B.A.

ECONOMICS

**DSE2-G : Macro Economics
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Answer the following in one sentence (Any ten)

[10]

- i) Define Macro Economics.
- ii) Any one limitation of Macro Economics.
- iii) Define Investment.
- iv) Discuss Disposable Income.
- v) Discuss the meaning of household sector.
- vi) Why money is said to be a medium of exchange.
- vii) Any one difference between Micro and Macro Economics.
- viii) What are trade cycles or business cycles.
- ix) Define money.
- x) Who wrote 'the general theory of employment, interest and money'.
- xi) Any one instrument of 'Fiscal policy'
- xii) Define the term 'Rate of Interest'

P.T.O.

Q2) Answer the following in 50-100 words each (Any five).

[25]

- a) Importance of Macro Economics.
- b) What are the major characteristics of Trade or business cycles.
- c) Discuss deflation and its causes.
- d) Difference between Autonomous and Induced Investment.
- e) Major objectives of Macro Economic policies.
- f) Income method for measuring national income.
- g) Keynesian criticism of classical theory of Employment.

Q3) Write short notes on (Any five)

[25]

- a) Fisher's version of quantity theory of money.
- b) Consumption function : Meaning.
- c) Significance of calculating national income.
- d) Significance of Investment for an economy.
- e) Effects of business cycles on an economy.
- f) Marginal efficiency of capital.
- g) Discuss the term APC.

Q4) Answer the following in 150-200 words (Any one)

[10]

- a) Discuss in detail various functions of money.

OR

- b) Discuss the major causes of Inflation. Suggest measures to solve the problem of Inflation.

Total No. of Questions : 4]

PA-4781

[5961]-SODL-234

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE2-G : Macro Economics

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) स्थूल अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ii) स्थूल अर्थशास्त्राची एक मर्यादा लिहा.
- iii) गुंतवणूक म्हणजे काय?
- iv) खर्च शक्य उत्पन्न म्हणजे काय?
- v) घरेलु क्षेत्राचा अर्थ लिहा.
- vi) पैशाला विनिमयाचे साधन का म्हणतात?
- vii) सूक्ष्म व स्थूल अर्थशास्त्रातील एक फरक लिहा.
- viii) व्यापार चक्राचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ix) पैशाची व्याख्या लिहा.
- x) 'The General theory of Employment interest and money' हे पुस्तक कोणी लिहले?
- xi) राजकोषीय धोरणाचे कोणतेही एक साधन लिहा.
- xii) व्याजाच्या दराचा अर्थ लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) समग्र अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) चलनवाढ म्हणजे काय सांगून चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) स्वायत्त गुंणतवणूक आणि प्रेरित गुंणतवणूकीतील फरक स्पष्ट करा.
- इ) समग्र अर्थशास्त्राच्या धोरणाची उद्दिष्टे लिहा.
- फ) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- य) सनातनवादी रोजगार सिद्धांतावरील केन्सची समीक्षा लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) पैशाचा चलनसंख्यामान सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) उपभोग फलन संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) अर्थव्यवस्थेतील गुंणतवणूकीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) व्यापारचक्राचा अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- फ) भांडवलाची सिमांत कार्यक्षमता सांगून महत्त्व स्पष्ट करा.
- य) सरासरी उपभोग प्रवृत्तीवर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे 150 ते 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) पैसा म्हणजे काय सांगून पैशाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) चलनवाढ म्हणजे काय सांगून त्यांची कारणे व उपाय योजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4782

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-235

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE2-H : Political Journalism

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve of the following.

[10×1=10]

- i) What is the meaning of Political Journalism?
- ii) What is prime time?
- iii) Give any two names of Magazines.
- iv) When did PTI established?
- v) Write any two names of national news papers.
- vi) Who is known as the father of indian journalism?
- vii) What is the meaning of political interview?
- viii) What are the elements of public opinion?
- ix) Write any two platforms of social media.
- x) Where is the head office of press information Bureau is located?
- xi) State any two changes happend because of the media.
- xii) What is paid news?

Q2) Attempt any five out of seven of the following.

[5×5=25]

- a) Explain the nature of journalism.
- b) Discuss the importance of political journalism
- c) Write a short note on the pre-independence phase of Indian Journalism.
- d) Explain the features of television media.
- e) Write a short note on press commission in India.
- f) What is new media? Explain.
- g) Give any four functions of standing committee.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven of the following.

[5×5=25]

- a) Explain the types of journalism.
- b) Discuss the advantages of print media.
- c) Comment on the relation between political elements and political journalist.
- d) Discuss about the Radio as form of electronic media.
- e) Explain the principles of Political Reporting.
- f) Write a short note on how public opinion is formed.
- g) Discuss the techniques of political interview.

Q4) Attempt any one out of two of the following.

[1×10=10]

- a) Explain the concept of mediatisation of politics with examples.
- b) Explain the nature and scope of Political Journalism.

Total No. of Questions : 4]

PA-4782

[5961]-SODL-235

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE2-H : Political Journalism

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- i) राजकीय पत्रकारितेचा अर्थ काय?
- ii) प्राईम टाईम म्हणजे काय?
- iii) कोणत्याही दोन मासिकांची नावे लिहा.
- iv) पीटीआयची स्थापना कधी झाली?
- v) दोन राष्ट्रीय वृत्तपत्रांची नावे लिहा.
- vi) भारतीय पत्रकारितेचे जनक म्हणून कोणाला ओळखले जाते?
- vii) राजकीय मुलाखत याचा अर्थ काय?
- viii) लोकमताचे घटक कोणते आहेत?
- ix) सामाजिक माध्यमांची कोणतीही दोन व्यासपीठे सांगा.
- x) पीआयबी चे मुख्यालय कोठे आहे?
- xi) माध्यमांमुळे झालेले कोणतेही दोन बदल लिहा.
- xii) 'पेड न्यूज' म्हणजे काय?

प्र.2) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) पत्रकारितेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय पत्रकारितेच्या महत्त्वाची चर्चा करा.
- क) भारतीय पत्रकारितेचा स्वातंत्र्य-पूर्व काळातील टप्पा यावर टिप लिहा.
- ड) टेलिव्हिजन मिडीयाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय प्रेस कमिशन वर टिप लिहा.
- फ) न्यू मिडिया म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- य) स्थायी समितीची कोणतीही चार कार्ये लिहा.

प्र.3) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) पत्रकारितेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) प्रिंट मिडियाच्या फायद्यांची चर्चा करा.
- क) राजकीय घटक आणि राजकीय पत्रकार यातील संबंधांवर भाष्य करा.
- ड) 'रेडिओ' हे इलेक्ट्रॉनिक मिडियाचे माध्यम, याची चर्चा करा.
- इ) राजकीय पत्रकारितेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- फ) लोकमत कसे तयार होते यावर टिप लिहा.
- य) राजकीय मुलाखतीच्या तंत्रांची चर्चा करा.

प्र.4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) राजकारणाचे माध्यमीकरण ही संकल्पना उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय पत्रकारितेचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4783

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-236

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE2-J : Development Administration
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Answer any 10 of the following questions in one sentence.

[10]

- i) Definition of development Administration.
- ii) Write two reasons for the failure of development administration.
- iii) Name the factors affecting administration
- iv) What is E-Governance?
- v) What is SMART Government?
- vi) Meaning of Bureaucracy.
- vii) What is an NGOs?
- viii) Write the name any two NGOs.
- ix) Sustainable development Goals.
- x) Meaning of Globalization.
- xi) Gender Equality in Development.
- xii) What is PPP?

P.T.O.

Q2) Write answers to any five of the following questions.

[25]

- a) Write the characteristics of development administration.
- b) E-Governance in India.
- c) Origins of development administration.
- d) Communication network.
- e) Write a note on privatization.
- f) Explain the role of non-governmental organizations.
- g) What are Gender development indicators.

Q3) Write answers to any five of the following questions.

[25]

- a) Explain the empowerment of women.
- b) What is good standard of living.
- c) Write the characteristics of a voluntary organization.
- d) Write the types of PPP (Public Private Partnership)
- e) Explain the ideal formate of Riggs.
- f) Explain the scope of development administration.
- g) Classify E-Governance.

Q4) Answer any one of the following questions.

[10]

- a) What is bureaucracy? Explain the characteristics of bureaucracy.
- b) Essay on development Administration by fred Riggs.

Total No. of Questions : 4]

PA-4783

[5961]-SODL-236

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE2-J : Development Administration

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) विकास प्रशासनाची व्याख्या.
- ii) विकास प्रशासनाच्या अपयशाची दोन कारणे सांगा.
- iii) प्रशासकीय पर्यावरणाला प्रभावित करणाऱ्या घटकांची नावे सांगा.
- iv) ई-शासन म्हणजे काय?
- v) स्मार्ट सरकार म्हणजे काय?
- vi) नोकरशाहीचा अर्थ.
- vii) गैरसरकारी संस्था म्हणजे काय?
- viii) कोणत्याही दोन स्वयंसेवी संस्थांची नावे सांगा.
- ix) शाश्वत विकासाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- x) जागतिकीकरणाचा अर्थ.
- xi) विकासातील लैंगिक समानता.
- xii) पी पी पी म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) विकास प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) भारतातील ई-शासन.
- क) विकास प्रशासनाची उत्पत्ती.
- ड) संसूचनाचे जाळे.
- इ) खासगीकरणावर टीप लिहा.
- फ) गैर-सरकारी संघटकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- य) लिंग विकास निर्देशक म्हणजे काय?

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) महिलांचे सक्षमीकरण स्पष्ट करा.
- ब) चांगले जीवनमान म्हणजे काय?
- क) स्वयंसेवी संघटनांची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) सार्वजनिक-खासगी भागीदारीचे प्रकार सांगा.
- इ) रिजचे आदर्श प्रारूप स्पष्ट करा.
- फ) विकास प्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- य) ई-शासनाचे वर्गीकरण करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) नोकरशाही म्हणजे काय ते सांगून नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) फ्रेड रिज यांच्या विकास प्रशासनावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4785

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-238

S.Y. B.A.

**DSE2-L : DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY AND THEORIES
OF PERSONALITY
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Figures to the right side indicate full marks.*
- 2) *All questions are compulsory.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (any 10) **[10]**

- a) Who has developed special guidelines for research in life-span development?
- b) State the different periods of lifespan development.
- c) State the full form of DNA.
- d) What is Down syndrome?
- e) Define behaviour genetics.
- f) What is infancy?
- g) What are schemas?
- h) Mention any three factors affecting intellectual development.
- i) State the stages in Kohlberg's theory of moral development.
- j) What are the major concepts in classical conditioning?
- k) What is Carl Roger's person-centered therapy?
- l) State the factors of OCEAN model.

Q2) Answer any five of the following seven questions in 50-100 words. **[25]**

- a) How does Heredity affect human development?
- b) Explain Erikson's stages of development in short.
- c) Explain the hazards to pre-natal development.
- d) Explain the various aspects of mental development.
- e) State and explain the Vygotsky's theory.
- f) Discuss the experimental method in research.
- g) What is behaviouristic perspective?

P.T.O.

Q3) Write short note on any five of the following. [25]

- a) What are the major variables of socio-economic status (SES)?
- b) Describe characteristics of personality.
- c) Explain various endocrine glands and their functions.
- d) Explain the experiment on operant conditioning.
- e) Explain Murray's needs.
- f) Explain case-study method of research.
- g) Discuss the principles of development.

Q4) Answer one of the following questions in 150-200 words. [10]

- a) Discuss cattell's theory of personality.
- b) Discuss nature Vrs. Nurture debate in detail.

Total No. of Questions : 4]

PA-4785

[5961]-SODL-238

S.Y. B.A.

**DSE2-L : DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY AND THEORIES
OF PERSONALITY
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) जीवन कालावधी विकासातील विशेष मार्गदर्शक तत्वे कोणी विकसित केली आहेत?
- ii) विकासाचे विविध टप्पे स्पष्ट करा.
- iii) डी एन ए म्हणजे काय?
- iv) डाऊन सिंड्रोम म्हणजे काय?
- v) वर्तन अनुवंशिकता म्हणजे काय?
- vi) बाल्यावस्था म्हणजे काय?
- vii) स्किमा म्हणजे काय?
- viii) बौद्धिक विकासावर परिणाम करणारे तीन घटक लिहा.
- ix) कोलबर्ग यांच्या नैतिक विकास सिद्धांताचे टप्पे स्पष्ट करा.
- x) अभिजात अभिसंधानाच्या संकल्पनेची महत्वाची तत्वे स्पष्ट करा.
- xi) कार्ल रॉजर्स यांचा व्यक्तिकेंद्रित सिद्धांत सांगा.
- xii) OCEAN सिद्धांत म्हणजे काय?

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) आनुवंशिकतेचा मानवी विकासावर कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा.
- ब) एरिक्सन यांचा व्यक्तिमत्व विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) जन्मपूर्व विकासातील अडथळे स्पष्ट करा.
- ड) मानसिक विकासाचे घटक स्पष्ट करा.
- इ) वायगोट्स्की यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- फ) संशोधनातील प्रायोगिक पद्धती स्पष्ट करा.
- य) वर्तनवाद म्हणजे काय?

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच टीपा लिहा.

[25]

- अ) सामाजिक-आर्थिक स्तरातील प्रमुख घटक कोणते?
- ब) व्यक्तिमत्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) विविध अंतर्ज्ञाती ग्रंथी व त्यांची कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) व्यापारक अभिसंधानाचा प्रयोग स्पष्ट करा.
- इ) मरे यांनी सांगितलेल्या गरजांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) संशोधनाची वृत्त अभ्यास पद्धती स्पष्ट करा.
- य) विकासाची तत्वे स्पष्ट करा.

प्र.4) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150-200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) कॅटल यांचा व्यक्तिमत्वाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) नेचर-नर्चर सिद्धांत तपशीलवार स्पष्ट करा.

[5961]SODL-241
S.Y. B.A.
SANSKRIT (संस्कृतार्णवः)
(2019 Pattern) (SEC1 - D)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Q1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) मातृदेवो भव ही उक्ती कोणत्या उपनिषदात आहे?
- ii) हितोपदेशाचा इंग्रजीमध्ये पहिला अनुवाद कोणी केला?
- iii) खल्वाट या शब्दाचा अर्थ काय?
- iv) तृतीयं नेत्रम् ही कथा कोणी रचली?
- v) श्रद्धा किती प्रकारची असते?
- vi) ॐ तत् सत् याने कशाला निर्देश केला आहे?
- vii) कङ्कणस्य तु लोभेन हे शीर्षक कथेकरिता कसे योग्य आहे?
- viii) आतिथ्यं जीवितप्रदानेन या पाठात कोण व्रतधारिणी आहे?
- ix) श्रीत्र्यम्बकेश्वरम् हे ज्योतिर्लिङ्ग कोणत्या प्रदेशात आहे?
- x) सुविरूढमूलम् अश्वत्थं कथं छिद्यते?
- xi) छान्दोग्योपनिषद् सामवेदाच्या कोणत्या शाखेचे उपनिषद् आहे?
- xii) मन संकल्पनीय आणि असंकल्पनीय अशा दोन्हीचा संकल्प करते - असे कशामुळे?

Q2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) तपरस्तत्कालस्य (1.1.70) ही परिभाषा स्पष्ट करा.
- ii) जात्या राक्षसी, न समुदाचारेण, या वाक्याचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा.
- iii) खालील उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा -

अपरश्च यथा आत्मनः प्राणा अभीष्टाः तथा भूतानामपि इति अवधार्य साधवः आत्मौपमन्येन भूतेषु दयां कुर्वन्ति । प्रत्याख्याने च दाने च सुखदुःखे प्रियाप्रिये आत्मौपमन्येन पुरुषः प्रमाणमधिगच्छति । तथा च यः मातृवत्परदारेषु परद्रव्येषु लोष्टवत् आत्मसर्वभूतेषु पश्यति स एव पण्डितः निश्चयेन । तं चातीव दुर्गतस्तेन तत्तुभ्यं दातुं सयत्नोऽहम् । यथा व्याधितस्य औषधं पथ्यं किन्तु नीरूजस्य कृते औषधस्य प्रयोजनं न विद्यते तथा ईश्वरे धनं मा प्रपच्छ इति मे मतिः ।

P.T.O.

- iv) प्रणवोपासनेवर निबंध लिहा.
- v) आतिथ्यं जीवितप्रदानेन या नाट्यांशातील भीमाचे व्यक्तिचित्रण करा.
- vi) तृतीयं नेत्रम् कथेचा आशय स्पष्ट करा.
- vii) वेदाध्यापक गुरू विद्यार्थ्यांना काय उपदेश करतात?

Q3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत ।
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः ॥
या श्लोकाचे स्पष्टीकरण करा.
- ii) सुभाषितानि या पद्यातील कोणत्याही दोन सुभाषितांचे स्पष्टीकरण करा.
- iii) खालील श्लोकाचे मराठीत भाषांतर करा –
पूर्वोत्तरे प्रज्वलिकानिधाने सदा वसन्तं गिरिजासमेतम् ।
सुरासुराराधितपादपद्मं श्रीवैद्यनाथं तमहं नमामि ॥
- iv) श्रीजयदेवकृत दशावतारस्तोत्रातील मत्स्य, वराह आणि कूर्म अवतारांचे वर्णन करा.
- v) विश्वगुणादर्शचम्पू मधील कविवर्णनम् यावर टीप लिहा.
- vi) श्रीमद्भगवद्गीतेतील सतराव्या अध्यायातील दान आणि आहारविचार यावर टीप लिहा.
- vii) उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ सुप्तसिंहाः या वेच्यातील कालीमातेचे वर्णन करा.

Q4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) कडकणस्य तु लोभेन कथा सांगून, कथेचे तात्पर्य स्पष्ट करा.
- ii) पुरुषोत्तमयोगः या विषयावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4789

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-242

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC 1 - K : Introduction to Population and Society &
Population and Indian Society

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions (Any ten) :

[10]

- a) Write Definition of Population Studies.
- b) Write Biological Factors affecting on Fertility.
- c) Write the elements of Demographic Transition theory.
- d) What is a Survey Method?
- e) What is a Poverty?
- f) Explain the Feminist perspective on demography.
- g) Explain the Demographic Dividend.
- h) Write the concept of Population Studies.
- i) Explain the Objectives of 1976's National Population Policy.
- j) Write the Meaning of Family Planning.
- k) Explain the Micro Demography.
- l) Write the concept of Fertility.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions (Any five) :

[25]

- a) Explain the scope of Population studies.
- b) Write short note on AADHAR.
- c) Write information about Registration of vital events.
- d) Write short note about Optimum Population.
- e) Explain the types of Migration.
- f) Explain the Family Welfare.
- g) Explain the PCPNDT act.

Q3) Answer the following questions (Any five) :

[25]

- a) Explain the Nature of population studies.
- b) Write short note on Census.
- c) Explain the Demographic Dividend.
- d) Write short note on NPR - National Population Registration.
- e) Explain the Factors affecting Mortality.
- f) Explain the Need and Importance of Population Education.
- g) Explain the Relationship between population and poverty.

Q4) Answer the following questions (Any one) :

[10]

- a) Explain the Theories in Population Studies.
- b) Explain the trend of Population growth from 1901 to 2001.

Total No. of Questions : 4]

PA-4789

[5961]SODL-242

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC 1 - K : Introduction to Population and Society &
Population and Indian Society

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10) [10]

- अ) लोकसंख्याशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ब) जननावर परिणाम करणारे जीवशास्त्रीय घटक लिहा.
- क) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताची मूलतत्वे लिहा.
- ड) 'सर्वेक्षण पद्धती' म्हणजे काय?
- इ) 'दारिद्र्य' म्हणजे काय?
- फ) लोकसंख्येबाबत स्त्रीवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- य) 'वाढत्या लोकसंख्येचे लाभ' स्पष्ट करा.
- र) 'लोकसंख्याशास्त्रा' ची संकल्पना लिहा.
- ल) 1976 च्या लोकसंख्या विषयक राष्ट्रीय धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- व) कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाचा अर्थ लिहा.
- श) 'सूक्ष्म लोकसंख्याशास्त्र' स्पष्ट करा.
- स) 'जननक्षमता' संकल्पना लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) [25]

- अ) लोकसंख्याशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) 'आधार' वर टीपा लिहा.
- क) महत्त्वाच्या घटनांची नोंदणी याविषयी माहिती लिहा.
- ड) 'इष्टतम लोकसंख्या' वर टीपा लिहा.
- इ) स्थलांतराचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) कुटुंब कल्याण स्पष्ट करा.
- य) प्रसूती पूर्व लिंगनिदान प्रतिबंधक कायदा स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) [25]

- अ) लोकसंख्या अभ्यासाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) जनगणनेवर टीपा लिहा.
- क) 'लोकसंख्या लाभांश' स्पष्ट करा.
- ड) राष्ट्रीय लोकसंख्या नोंदणीवर टीपा लिहा.
- इ) मर्त्यतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- फ) लोकसंख्या शिक्षणाची आवश्यकता आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- य) लोकसंख्या आणि दारिद्र्य यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही 1) [10]

- अ) लोकसंख्या अभ्यासातील सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) 1901 पासून ते 2001 पर्यंतचा लोकसंख्या वाढीचा कल स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4791

[Total No. of Pages : 2

[5961]SODL-244

S.Y. B.A.

SEC2A: MASTERING COMMUNICATION SKILLS (English)
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All the questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of following :

[10]

- a) "Catch your later" this expression stands for
[Joining the conversation / Leaving the conversation]
- b) Positive Body Language is a Key feature of self introduction.
[True / False]
- c) _____ is defined as an interaction between two people or a group of people.
[Conversation / Debate]
- d) _____ presentation is frequently practiced in the political debates, business proposals and research proposals.
[Motivational / Persuasive]
- e) The concept of O O DA was developed by _____.
[John Boyd / John Donne]
- f) Extempore speech is an _____ speech.
[impromptu / improper]
- g) Costs and Lack of financial resources is the biggest challenge to use _____.
[CALL / MALL]
- h) Prefixes and suffixes are the part of _____.
[Word Formation / One Word Substitution]
- i) Well organized and planned scripts of the subject matter are the key features of _____.
[Verbal Communication / Written Communication]

P.T.O.

- j) Navigation through web browsers is an example of _____.
[Digital literacy / Iliteracy]
- k) One who knows many languages is known as _____.
[Bilingual / Multilingual]
- l) _____ adds the tone and vitality for good and impressive communication.
[Phrasal verbs / Modal verbs]

Q2) Attempt any five out of the following : [25]

- a) How are debates different from the Normal Speech.
- b) Write any three definitions of Digital Literacy.
- c) What are the primary causes of ineffective presentation?
- d) Frame a dialogue on asking the information regarding applying for the passport.
- e) Write a detailed note on the Do's and Don'ts of Presentation skills.
- f) Explain the different types of CALL.
- g) Discuss the various digital-literacy skills.

Q3) Attempt any five out of the following : [25]

- a) What are the patterns of speech delivery? And explain with adequate examples.
- b) State five don'ts of debate.
- c) Differentiate between multimedia and web-based CALL.
- d) Differentiate between partial and reluctant agreement.
- e) Discuss in detail the essentials of Digital Literacy.
- f) Frame a dialogue between you and the teacher regarding explaining your inability to complete the assignment in the given time.
- g) Write a detailed note on Non-verbal communication.

Q4) Attempt any one out of the following : [10]

- a) Describe the advantages and disadvantages of MALL.
- b) Prepare a welcome speech on the occasion of Annual Prize Distribution Ceremony.

[5961]SODL-245

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

Prakashan Vyavhar aani Sampadan aani Upyojit Lekhan Koushalye

प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन व उपयोजित लेखन कौशल्ये

(2019 Pattern) (SEC2 - B)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) भारतात कोणाच्या राजवटीत छापखाना आला?
- ब) प्रकाशन म्हणजे काय?
- क) 'कॉपीराईट' म्हणजे काय?
- ड) 'रॉयल्टी' करार कोणामध्ये होतो?
- इ) आय. एस. बी. एन म्हणजे काय?
- फ) पुस्तकाचा आरसा कोणाला मानले जाते.
- य) पुस्तकाचे तिसऱ्या क्रमांकाचे पान हे कोणते असते?
- र) संदर्भ ग्रंथांचे प्रकार किती व कोणते?
- ल) मुद्रित शोधन म्हणजे काय?
- व) जाहिरातीची दृक्श्राव्ये माध्यमे कोणती आहेत?
- श) मुलाखत म्हणजे काय?
- ष) कोश म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) प्रकाशकाकडे कोणते गुण असणे आवश्यक आहे?
- ब) पुस्तकाची बांधणी थोडक्यात सांगा.
- क) मुद्रितशोधन संकल्पना व स्वरूप थोडक्यात सांगा.
- ड) जाहिरातींचे प्रकार सांगा?
- इ) मुलाखतीच्या पूर्वतयारीचे टप्पे सांगा.
- फ) आकाशवाणीवरील मुलाखतीचे नियम लिहा.
- य) विश्वकोश म्हणजे काय? हे सांगून कोशाचे प्रकार स्पष्ट करा?

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) प्रकाशन व्यवसाय परिचय करून द्या.
- ब) 'मुखपृष्ठ: एक कला' असे का म्हणतात?
- क) मुद्रितशोधकाचे गुणविशेष सांगा?
- ड) जाहिरात लिहिताना कोणत्या गोष्टी लक्षात ठेवाव्यात?
- इ) दूरदर्शनची उद्दिष्टे व कार्ये लिहा.
- फ) मुलाखतीचा हेतू सांगा?
- य) नोंदलेखन कसे करतात?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) प्रकाशन संस्थांचे स्वरूप, कार्यप्रणाली व वाटचाल साधार सांगा?
- ब) जाहिरात म्हणजे काय ते सांगून मुद्रित माध्यमाच्या जाहिरातीतील घटक व मांडणी सोदाहरण लिहा?

[5961]SODL-246

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC 2 - C : अनुवाद स्वरूप एवं व्यवहार और माध्यम लेखन
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।
-

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए ।

[10]

- अ) आशु अनुवाद का शाब्दिक अर्थ क्या है?
- ब) दो भाषाओं के बीच सेतु का काम कौन करता है?
- क) इंटरनेट वास्तव में कोई संस्था अथवा यंत्र न होकर आखिर क्या है?
- ड) किसी भी विषय पर कोई लेख लिखने को क्या कहते हैं?
- इ) फीचर लेखन में किसका विशेष महत्त्व होता है?
- फ) शिल्प अगर अनुवाद की आत्मा है तो शैली उसका क्या कहलाता है?
- य) दो भिन्न भाषा-भाषियों के विचारों को उनकी भाषा में तत्काल अनुवाद करने वाले को क्या कहते हैं?
- र) फीचर किस भाषा का शब्द है?
- ल) अनुवाद कैसी प्रक्रिया है?
- व) सबसे प्रमुख श्रव्य संचार माध्यम कौनसा है?
- श) हर भाषिक संरचना के कितने स्तर होते हैं?
- स) वैज्ञानिक साहित्य की आधारशिला क्या है?

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- अ) रेडियो के महत्त्व पर प्रकाश डालिए ।
- ब) कटेंट लेखन क्या है बताते हुए उसके महत्त्व पर प्रकाश डालिए ।
- क) व्यावहारिक अनुवाद के तीन सोपान कौनसे हैं – स्पष्ट कीजिए ।
- ड) संचार क्रिया के प्रमुख तत्वों पर प्रकाश डालिए ।
- इ) विज्ञापन में भाषा का प्रयोग किस प्रकार होना चाहिए – चर्चा कीजिए ।
- फ) फीचर तथा आलेख में क्या भेद है – स्पष्ट कीजिए ।
- य) ब्लॉग लेखन के सोपान लिखिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- अ) 'अनुवाद कला है' संक्षेप में स्पष्ट कीजिए ।
- ब) आज के समय में फिल्मों से क्या-क्या लाभ होते हैं?
- क) जनसंचार के प्रमुख माध्यम कौनसे हैं?
- ड) अनुवाद के क्षेत्र में कार्यालयी अनुवाद का महत्त्वपूर्ण स्थान है – स्पष्ट कीजिए ।
- इ) फोटो पत्रकारिता को स्पष्ट कीजिए ।
- फ) आशु अनुवाद के विविध क्षेत्रों पर प्रकाश डालिए ।
- य) विज्ञापन की भाषा में किन बातों का ध्यान रखना आवश्यक है – विवेचन कीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए । [10]

- अ) अनुवाद की परिभाषा देते हुए अच्छे अनुवादक के गुणों की चर्चा कीजिए ।
- ब) मुद्रित माध्यम की विवेचना कीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4794

[Total No. of Pages : 2

[5961]SODL-247

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

संस्कृत ध्वनिशास्त्र व लिपीशास्त्राची ओळख

Sanskrit Phonetics and Introduction to (Scriptology)

Paleography

(SEC 2 - D) (2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) 'लोप' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- ब) वेदांगे एकूण किती आहेत?
- क) ग्रंथ या लिपीचा प्रामुख्याने जास्त प्रचार भारतातील कोणत्या प्रदेशात दिसून येतो?
- ड) लघुसिद्धांतकौमुदी या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
- इ) शारदा लिपीपासून प्रसूत झालेल्या कोणत्याही एका लिपीचे नाव सांगा.
- फ) शिक्षा या वेदांगास वेदाचा कोणता अवयव मानले जाते?
- य) उपपध्मानाचे उच्चारणस्थान कोणते आहे?
- र) याज्ञवल्क्यशिक्षा ही कोणत्या वेदाशी संबंधित आहे?
- ल) 'स्पृष्ट' हा कोणत्या वर्णाचा प्रयत्न आहे?
- व) ए व ओ हे स्वर कसे कोणत्या स्वरांच्या संयोगाने निर्माण झाले आहेत?
- श) स्वरांचे तीन भेद स्पष्ट करा.
- स) बाह्यप्रयत्नांचे किती प्रकार आहेत?

P.T.O.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) प्रत्याहार कसे बनतात, हे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) 'अनुनासिक' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- क) शारदा लिपीच्या हासाची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) संस्कृत भाषेतील वर्णमालेची रचना स्पष्ट करा.
- इ) व्यंजनसंधीची कोणतीही दोन उदाहरणे सूत्रांसहित स्पष्ट करा.
- फ) शिक्षा या वेदांगावरील कोणत्याही पाच ग्रंथाची नामाभिधाने सांगा.
- य) ग्रंथलिपीची थोडक्यात माहिती द्या.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) 'प्रगृह्य' ही संज्ञा सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) संधी आणि समास यातील फरक स्पष्ट करा.
- क) 'इको यणचि' हे सूत्र सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ड) हस्तलिखितशास्त्राच्या अभ्यासात लिपीशास्त्राचे योगदान स्पष्ट करा.
- इ) गांधर्ववेदातील सहा स्वर व त्यांची उदाहरणे स्पष्ट करा.
- फ) वेदांच्या शुद्ध उच्चारणाचे महत्त्व अधोरेखित करा.
- य) शिक्षाग्रंथाचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) याज्ञवल्क्यशिक्षा या ग्रंथाची सविस्तर माहिती द्या.
- ब) भारतीय लिपीशास्त्राच्या विकासाचा ऐतिहासिक आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4795

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-248

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC - 2E : Art & Architecture of Early India and Medieval
India

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in a sentence each (any 10) : **[10]**

- a) When was the Pashupati seal found?
- b) The great public bath at Mohandajaro has dimensions of?
- c) Which colour was commonly used in the Harappan Pottary.
- d) What meant by Chaitya?
- e) Where are the Famous Ajanta located?
- f) Who were the Kushanas?
- g) What were the material used for Gandhara art?
- h) Who was the founder of Gupta period.
- i) Name of the First ever Moseque in Delhi?
- j) Where was the Gulbarga located.
- k) Who built the Tajmahal?
- l) Who is the Author of Tuzuki-I-Babri.

Q2) Answer any five of the following seven question in 50-100 words : **[25]**

- a) Write the Information about stupa of the Mauryan.
- b) Give the feature for caves.

P.T.O.

- c) Write the features of dravida style.
- d) Write the special features of Gandhara style.
- e) Note down the special features of painting in Mughal Period.
- f) Give the Note on Ajanta Caves.
- g) Write the Note on Vihar.

Q3) Write short notes any five of the following :

[25]

- a) Kuwat-ul-Islam
- b) Alai Darwaja
- c) Tomb of Sher Shah Sur
- d) Fateh pur sikri
- e) Kutub minar
- f) Sanchi stupa
- g) Rock-cut Art

Q4) Answer the following question in 150-200 words (any one) :

[10]

- a) Analyze the art & Architecture of the Gupta Period.
- b) Discuss the Architectural Achievements of Akbar.

Total No. of Questions: 4]

PA-4795

[5961]SODL-248

S.Y. B.A.

इतिहास

SEC - 2E : प्राचीन व मध्ययुगीन भारतातील कला व स्थापत्य

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10) [10]

- अ) पशुपती मुद्रा कधी मिळाली आहे?
- ब) मोहेंजोदडो येथील महास्नानगृहाचे आकारमान लिहा.
- क) हडप्पा संस्कृतीतील मातीच्या भांडी सर्व साधारणपणे कोणत्या रंगाचा वापर आढळतो.
- ड) चैत्य म्हणजे काय?
- इ) प्रसिद्ध अजिंठा लेण्या कोठे आहेत?
- फ) कुषाण कोण होते?
- य) गांधार कलेत कोणत्या साधनाचा वापर केला जात होता?
- र) गुप्त साम्राज्याची स्थापना कोणी केली?
- ल) दिल्लीतील पहिली मशिद कोणती?
- व) गुलबर्गा हे ठिकाण कोठे आहे?
- श) ताजमहल कोणी बांधला?
- ह) तुजक-इ-बाबरी ची रचना कोणी केली?

प्रश्न 2) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दात लिहा. [25]

- अ) मौर्यकालीन स्थापत्य स्तूप या विषयी माहिती लिहा.
- ब) लेणी स्थापत्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) द्रविड शैलीची वैशिष्ट्ये नमूद करा.

- ड) गांधार शिल्पशैलीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) मुघल चित्रकलेची वैशिष्ट्ये नमूद करा.
- फ) अजिंठा लेणी याबाबत थोडक्यात वृत्तांत लिहा.
- य) विहाराविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच)

[25]

- अ) कुव्वत-उल-इस्लाम
- ब) अलाई दरवाजा
- क) शेरशहा सूरचे थडगे
- ड) फत्तेपूर सिक्री
- इ) कुतुबमिनार
- फ) सांची स्तूप
- य) शैलगृहे

प्रश्न 4) खालील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) गुप्तकालीन कला आणि स्थापत्याचे विश्लेषण करा.
- ब) मोघल बादशहा अकबराचे स्थापत्य विषयक योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4796

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-249

S.Y. B.A.

ECONOMICS

**SEC 2-G : Basic Concept of Research Methodology
(2019 Pattern) (CBCS)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Q1) Write answers of any 10 questions in one sentence each : [10]

- a) Discuss the term 'Median'.
- b) Define hypothesis.
- c) Define research design.
- d) What are foot notes?
- e) What is tabulation?
- f) Discuss the term 'Oral report'.
- g) What are unpublished sources?
- h) What is fundamental research?
- i) Define 'Questionnaire'.
- j) What is 'Action Research'?
- k) Discuss the term 'Expansion'.
- l) What is 'Appendix'?

Q2) Answer any five questions in 50-100 words each : [25]

- a) Discuss various types of 'Research Designs'.
- b) Discuss the significance of 'data analysis'.
- c) Discuss the importance of 'Economic Research'.

P.T.O.

- d) What is meant by 'Action Research'?
- e) Discuss the concept of 'percentage'.
- f) What is meant by 'bibliography'?
- g) What is 'testing of hypothesis'?

Q3) Answer any 5 questions of the following in 50-100 words : **[25]**

- a) Briefly explain three different measures of central tendencies.
- b) Discuss the concept of standard deviation.
- c) What are the features of 'Research Report Writing'?
- d) What is an interview? What are its features?
- e) What is the meaning of 'Experimental Research Design'? Discuss.
- f) What are the resources of primary data?
- g) Discuss different types of observations.

Q4) Write the answer of any one of the following questions in 150-200 words : **[10]**

- a) Discuss the meaning and significance of 'Research Design'.
- b) What is meant by 'Data Analysis'? Discuss various types of data analysis.

Total No. of Questions: 4]

PA-4796

[5961]SODL-249

S.Y. B.A.

ECONOMICS

SEC 2-G : संशोधन पद्धतीच्या मुलभूत संकल्पना

(2019 Pattern) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10) [10]

- अ) मध्यमा म्हणजे काय.
- ब) गृहितक म्हणजे काय.
- क) संशोधन आराखडा म्हणजे काय.
- ड) तळ टीपा म्हणजे काय.
- इ) सारणी म्हणजे काय.
- फ) तोंडी अहवाल म्हणजे काय.
- य) अप्रकाशित स्रोत म्हणजे काय.
- र) मूलभूत संशोधन म्हणजे काय.
- ल) प्रश्नावली म्हणजे काय.
- व) कृती संशोधन म्हणजे काय.
- श) विस्तार म्हणजे काय.
- स) परिशिष्ट म्हणजे काय.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) [25]

- अ) संशोधन आराखड्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) माहिती विश्लेषणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) आर्थिक संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

- ड) कृति संशोधन म्हणजे काय स्पष्ट करा.
- इ) शेकडेवारी संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) संदर्भसूचि म्हणजे काय स्पष्ट करा.
- य) गृहितकृत्याची सत्यसत्यता पडताळणे म्हणजे काय.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- अ) केंद्रिय प्रवृत्तीची तीन मापने थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) प्रमाण विचलन संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) संशोधन अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) मुलाखत म्हणजे काय सांगून मुलाखतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) प्रयोगात्मक आराखडा म्हणजे काय स्पष्ट करा.
- फ) प्राथमिक माहितीचे स्रोत लिहा.
- य) निरीक्षणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे 150 ते 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही 1)

[10]

- अ) संशोधन आराखडा म्हणजे काय सांगून महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) तथ्य विश्लेषण म्हणजे काय सांगून प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4797

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-250

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC 2-H : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Q1) Attempt any Ten out of Twelve of the following : **[10 × 1 = 10]**

- a) Who was the chairman of the Constitution Drafting Committee?
- b) What is the meaning of the word 'Republic'?
- c) What is meant by Sovereign?
- d) What is Constitution?
- e) Give two provisions of Government of India Act, 1919.
- f) Give names of two committees of Constituent Assembly.
- g) In which articles fundamental rights are given?
- h) Which articles deals with the right against exploitation?
- i) What do you understand by equality before law?
- j) Which committee suggested inclusion of fundamental duties in constitution?
- k) Which part of the constitution contains the provisions of Directive Principles of State Policy?
- l) What is Article 44 of the Indian Constitution?

Q2) Attempt any five out of seven of the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) Give importance of fundamental Rights.
- b) Write a short note on the structure of constituent assembly.
- c) Explain Right to Equality.

P.T.O.

- d) Write importance of the Preamble of Indian Constitution.
- e) Mention the concept of Directive Principles of State Policy.
- f) Discuss features of fundamental Rights.
- g) Explain the nature of Directive Principles of State Policy.

Q3) Attempt any five out of seven of the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) Explain the objectives mentioned in the preamble of the constitution.
- b) Discuss Right to Freedom of Religion.
- c) Explain Cultural & Educational Rights.
- d) Mention any 5 fundamental Duties.
- e) Give any 5 Directive Principles.
- f) Discuss the importance of Directive Principles of State Policy.
- g) Mention any 3 provisions of the Government of India Act, 1935.

Q4) Attempt any one out of two of the following : **[1 × 10 = 10]**

- a) Explain main features of the Indian Constitution.
- b) Discuss Right to Liberty in detail.

Total No. of Questions: 4]

PA-4797

[5961]SODL-250

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC 2-H : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

प्रश्न 1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10 × 1 = 10]

- अ) राज्यघटनेच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते?
- ब) 'प्रजासत्ताक' शब्दाचा अर्थ काय?
- क) 'सार्वभौम' शब्दाचा अर्थ काय?
- ड) 'संविधान' / राज्यघटना म्हणजे काय?
- इ) भारतीय प्रशासन कायदा, 1919 च्या दोन तरतुदी लिहा.
- फ) घटनासमितीच्या दोन समित्यांची नावे लिहा.
- य) मूलभूत अधिकार कोणत्या कलमांमध्ये देण्यात आलेले आहेत?
- र) कोणते कलम शोषणाविरुद्धच्या अधिकाराशी संबंधित आहे?
- ल) कायद्यासमोर समता याचा तुमच्या मते अर्थ काय होतो?
- व) कोणत्या समितीने मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश घटनेत करावा अशी शिफारस केली होती?
- श) राज्य घटनेच्या मार्गदर्शक तत्वांचा समावेश घटनेच्या कोणत्या भागात केला आहे?
- ह) घटनेचे 44 वे कलम कशाशी संबंधित आहे?

प्रश्न 2) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [5 × 5 = 25]

- अ) मूलभूत हक्कांचे महत्त्व लिहा.
- ब) घटना समितीची रचना यावर टिप लिहा.
- क) समतेचा हक्क स्पष्ट करा.

- ड) घटनेच्या सरनाम्याचे महत्त्व लिहा.
- इ) राज्य धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे हि संकल्पना लिहा.
- फ) मूलभूत हक्कांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- य) राज्य धोरणाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) घटनेच्या सरनाम्यामध्ये दिलेली उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) धार्मिक स्वातंत्र्याच्या हक्काची चर्चा करा.
- क) सांस्कृतिक व शैक्षणिक हक्क स्पष्ट करा.
- ड) कोणतीही 5 मूलभूत कर्तव्ये लिहा.
- इ) कोणतीही 5 मार्गदर्शक तत्त्वे लिहा.
- फ) मार्गदर्शक तत्त्वांच्या महत्त्वाची चर्चा करा.
- य) भारत प्रशासन कायदा 1935, याच्या कोणत्याही 3 तरतुदी लिहा.

प्रश्न 4) खालील 2 पैकी 1 प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1 × 10 = 10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) स्वातंत्र्याच्या हक्काची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4798

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-251
S.Y. B.A.
POLITICS SCIENCE
SEC 2 - J : Basics of Indian Constitution
(Public Administration)
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence : **[10]**

- i) In which year Indian National Congress was founded.
- ii) State any one basis of constitution of India.
- iii) After 1920, the leadership of the national freedom movement came to whom.
- iv) According to which law federal system of government was started in India.
- v) By what name is the British cabinet mission scheme known?
- vi) Name one member of constitution committee.
- vii) Who is required for the overall development of a person?
- viii) According to which article a person is given the right to freedom.
- ix) What is Right to Equality?
- x) From which year the fundamental duty was implemented.
- xi) What is state guideline?
- xii) In which part of the constitution the guiding principle of the state is given.

P.T.O.

Q2) Write notes on any five of the following questions :

[25]

- i) Write a note on constitution committee.
- ii) Explain the principle of secularism.
- iii) Name the constitution of India.
- iv) Explain the principle of equality.
- v) Explain the right to information.
- vi) Briefly state the basic duties.
- vii) State the guiding principles of the state.

Q3) Write the answers to any five of the following questions in brief :

[25]

- i) State the nature of constituent committee.
- ii) Briefly explain parliamentary system of government.
- iii) Explain the importance of right to equality.
- iv) Explain the actual implementation Habeas Corpus.
- v) State the nature of fundamental duty.
- vi) State the nature of guiding principles.
- vii) Explain the importance of guiding principles.

Q4) Answer any one of the following questions in detail :

[10]

- i) Explain the features of Indian constitution.
- ii) Explain the characteristics of fundamental right.

PA-4798

[5961]SODL-251

S.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

SEC 2 - J : भारतीय राज्यघटनेची मूलतत्वे (लोकप्रशासन)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली.
- भारताच्या राज्यघटनेचा कोणताही एक आधार सांगा.
- राष्ट्रीय स्वातंत्र्य आंदोलनांचे नेतृत्व 1920 नंतर कोणाकडे आले.
- कोणत्याही काढ्यानुसार भारतात संघराज्य शासनपद्धती सुरु झाली.
- त्रिमंत्री योजनेला कोणत्या नावाने ओळखले जाते.
- घटना समितीच्या एका सदस्याचे नांव सांगा.
- व्यक्तीच्या सर्वांगीण विकासासाठी कोणाची आवश्यकता असते.
- कोणत्या कलमानुसार व्यक्तीला स्वातंत्र्याचे अधिकार दिले आहेत.
- समानतेचा अधिकार म्हणजे काय?
- मूलभूत कर्तव्ये कोणत्या वर्षापासून आमलात आणली गेली.
- राज्याचे मार्गदर्शक तत्व म्हणजे काय?
- राज्याचे मार्गदर्शक तत्व घटनेच्या कोणत्या भागात देण्यात आले आहे.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नावली टिपा लिहा. :

[25]

- i) घटनासमितीवर टीप लिहा.
- ii) धर्मानिरपेक्षतेचे तत्व सांगा.
- iii) भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा सांगा.
- iv) समानता तत्व स्पष्ट करा.
- v) माहितीचा अधिकार स्पष्ट करा.
- vi) मूलभूत कर्तव्य थोडक्यात सांगा.
- vii) राज्याचे मार्गदर्शक तत्व सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[25]

- i) घटना समितीचे स्वरूप सांगा.
- ii) संसदीय शासनव्यवस्था थोडक्यात स्पष्ट करा.
- iii) समतेच्या अधिकाराचे महत्व सांगा.
- iv) बंदीप्रत्यक्षीकरण स्पष्ट करा.
- v) मूलभूत कर्तव्याचे स्वरूप सांगा.
- vi) मार्गदर्शक तत्वाचे स्वरूप सांगा.
- vii) मार्गदर्शक तत्वांचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- i) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) मूलभूत अधिकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4799

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-252

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SEC2 - K : Gender Spectrum and Media & Research
Projects : Steps and Protocols
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following:

[10]

- a) Write the types of Media.
- b) Write two Impacts of the Media.
- c) What is the main objective of Political parties?
- d) Write types of fake News.
- e) Write two functions of Gender.
- f) What is Media?
- g) Which type of references includes in secondary sources?

Q2) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- a) How women portrayed in Indian films?
- b) Write short note on TV Serial and Woman.
- c) Write a note on Post-Truth Politics and Media.
- d) Explain the need for Media Studies.
- e) What is a research question?
- f) Ethics in social research.
- g) Write a short note on intellectual property write.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- a) Explain the concept of LGBTQ+.
- b) How is male body language portrayed in movies?
- c) Write short note on advertisement and women.
- d) Explain customer's virtual world.
- e) Write types of data collection.
- f) Explain the importance of research report writing.
- g) Write short note on reference list.

Q4) Attempt any one out of two from the following:

[10]

- a) Explain the meaning and types of Media.
- b) What is social research? Discuss the methods of social research.

Total No. of Questions: 4]

PA-4799

[5961]SODL-252

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC2 - K : Gender Spectrum and Media & Research
Projects : Steps and Protocols
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) [10]
- अ) माध्यमांचे दोन प्रकार लिहा.
 - ब) माध्यमांचे दोन परिणाम लिहा.
 - क) राजकीय पक्षांचे प्रमुख उद्दिष्ट कोणते?
 - ड) बनावट बातम्यांचे प्रकार लिहा.
 - इ) लिंगभावाची दोन कार्ये लिहा.
 - फ) माध्यमे म्हणजे काय?
 - य) दुय्यम स्त्रोतांमध्ये कोणत्या संदर्भाचा समावेश होतो?

- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) [25]
- अ) भारतीय चित्रपटांमध्ये स्त्रियांचे सादरीकरण कसे केले जाते?
 - ब) टी. व्ही. वरील मालिका आणि स्त्री यावर टिप लिहा.
 - क) सत्योत्तर राजकारण आणि माध्यमे यावर टिप लिहा.
 - ड) माध्यमांच्या अभ्यासाची गरज स्पष्ट करा.
 - इ) संशोधन प्रश्न म्हणजे काय?
 - फ) सामाजिक संशोधनातील नैतिकता.
 - य) स्वामित्व हक्क/ बौद्धिक संपदेचा अधिकार यावर टिप लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- अ) LGBTQ+ संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) चित्रपटांमध्ये पुरुषाची देहबोली कशी दाखविली जाते?
- क) जाहिशाती आणि स्त्री यावर टिप लिहा.
- ड) ग्राहकांचे आभासी जग स्पष्ट करा.
- इ) तथ्यांचे संकलनाचे प्रकार लिहा.
- फ) संशोधनाच्या अहवाल लेखनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- य) संदर्भ सूची यावर टिपा लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही 1)

[10]

- अ) माध्यमांचा अर्थ सांगून माध्यमांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक संशोधन म्हणजे काय? सामाजिक संशोधनाची साधने/तंत्रे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4800

[Total No. of Pages : 4

[5961]SODL-253

S.Y. B.A.

**SEC2 - L : HEALTH PROMOTION LIFE SKILLS AND
BASIC COUNSELLING SKILLS (Psychology)
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following and answer in one sentence each: **[10]**

- i) What is Food Poisoning?
- ii) What is Esophageal Cancer?
- iii) What is Syphilis?
- iv) Define Self Management?
- v) What is Counselling?
- vi) What is probing in counselling?
- vii) What is unconditional positive regard?
- viii) What is paraphrasing in counselling?
- ix) What is congruence?
- x) What is brainstorming?
- xi) Define multicultural counselling.
- xii) Define blind spot.

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following and answer in 50-100 words. **[25]**

- i) What is Mycosis? Discuss its various types.
- ii) Explain the different hygienic habits.
- iii) Explain the different types of interpersonal relationships.
- iv) Explain the effects of bullying.
- v) Discuss the importance of competency mapping.
- vi) Explain the importance of self-management skills.
- vii) Explain the process of problem-solving in counselling.

Q3) Attempt any five of the following and write short notes: **[25]**

- i) Discuss basic counselling skills of listening.
- ii) Describe a helping relationship.
- iii) Discuss the questioning techniques in counselling.
- iv) What are viral infections? Describe how to prevent viral infections.
- v) Describe the infections of dead layers of skin.
- vi) Discuss the features of fungal infections.
- vii) Explain the importance of preparation in counselling.

Q4) Attempt any one of the following and answer in 150-200 words. **[10]**

- i) Discuss the stages of counselling process.
- ii) Explain the various competency based HR applications.

Total No. of Questions : 4]

PA-4800

[5961]SODL-253

S.Y. B.A.

SEC2 - L : स्वास्थ्य संवर्धन जीवन कौशल्य आणि मूलभूत
समुपदेशन कौशल्ये
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[10]

- i) अन्नातील विषबाधा म्हणजे काय?
- ii) इसोफेगल कॅन्सर म्हणजे काय?
- iii) सिफिलिस म्हणजे काय?
- iv) स्व-व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा.
- v) समुपदेशन म्हणजे काय?
- vi) समुपदेशनातील प्रोबिंग - चौकशी सविस्तर करणे म्हणजे काय?
- vii) बिनशर्त सकारात्मक संबंध - अनकंडीशनल पॉझिटिव रिगार्ड म्हणजे काय?
- viii) पॅराफ्रेजिंग म्हणजे काय?
- ix) एकरूपता / कॉन्ग्रुअन्स म्हणजे काय?
- x) विचारमंथन म्हणजे काय?
- xi) बहुसांस्कृतिक समुपदेशन म्हणजे काय?
- xii) ब्लाइंड स्पॉट म्हणजे काय?

प्रश्न 2) पुढीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा. :

[25]

- i) मायकोसिस म्हणजे काय? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) स्वच्छताविषयक वर्तनाच्या सवयी स्पष्ट करा.
- iii) विविध आंतरवैयक्तिक संबंधांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- iv) गुंडगिरीचे परिणाम स्पष्ट करा.
- v) सक्षमता मॅपिंगचे महत्व स्पष्ट करा.
- vi) स्व-व्यवस्थापन कौशल्यांचे महत्व स्पष्ट करा.
- vii) समुपदेशनातील समस्या परिहार संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा आणि टीपा लिहा.

[25]

- i) समुपदेशनातील ऐकून घेण्याची कौशल्ये स्पष्ट करा.
- ii) हेल्पिंग रिलेशनशिप म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- iii) समुपदेशनातील प्रश्न विचारण्याची कौशल्ये स्पष्ट करा.
- iv) विषाणू संसर्ग म्हणजे काय? त्यांना कसे रोखायचे हे स्पष्ट करा.
- v) त्वेचेच्या मृत थराच्या संसर्गाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- vi) बुरशीच्या संसर्गाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- vii) समुपदेशनातील तयारीचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 150-200 सविस्तर लिहा.

[10]

- i) समुपदेशन प्रक्रियेतील टप्पे स्पष्ट करा.
- ii) कंपिटन्सी बेस्ड एच आर ॲप्लिकेशन्स (सक्षमतेवर आधारित मानव संसाधन ॲप्लिकेशन्स) स्पष्ट करा.

